

5
Normalkuntza
Katalana, euskara
eta Europako
Konstituzioa.

6
Idazkiak
Instrukzioak idaz-
teko gomendioak.

25
Ba al zenekien?
Lazarraga:
Arabako poeta
zahar gaztea.

Jon Sistiaga, gerra-kazetaria:

“Iraken jazotakoak sistema osoa hankaz gora utzi du, eta hori guztia gertatu da jaun batek eta haren adiskideek, Nazio Batuen aholkuak aintzat hartu gabe, gerra piztea erabaki zutelako”

Urteak eman ditu gerra batetik bestera Jon Sistiagak. Irakekoa ere gertu-gertutik bizi izan du; zoritxarrez, hantxe utzi behar izan du José Couso, bere lankide eta lagun mina. *Ninguna guerra se parece a otra* liburuan bere esperientzietan oinarritutako hausnarketak jaso nahi izan ditu, eta agerian utzi zer nolako zailtasunak dituen kazetari batek lana ondo egin ahal izateko, besteak beste, zentsurak dakartzanak. Kazetari gipuzkoarrak ondo erakutsi digu kazetari aparta dela, eta, ageri-agerikoa denez, arteza ere badela.

10. or.

Euskal abizenen inguruko kontu batzuk

Berrogei mila abizen inguru sortu ditugu euskaldunok; hogeï mila, besterik ez, txinatarrek. Alde bikaina, dudarik gabe, denok baitakigu zenbat milioi lagun bizi diren Txinan. Hala ere, horietako asko abizen beraren aldaerak besterik ez dira, adibidez: Etxeberria, Etxeberri, Etxaberri, Etxabarria, Etxebarri, Etxebarria, Echeverría, Echeverri, Echeberria, Echavarría, Echávarri, Chávarri, Etcheverry, Etcheberri, Jaberri, Javier... Bistan gelditzen da, beste behin ere, euskararen herriak izan duen –eta duen– zatiketa administratiboa: hizkuntzari dagokionez, behinik behin, herri antolatu gabearena. Abizenak, ugari, eta abizen-jatorri-ikertzaileak ere, ugari. Lanbide horretan, bada, adi ibili beharra dago, hiztegi asko txarrak direlako, eta zaila delako, askotan, jatorriak jatorriak diren zehaztea.

13. or.

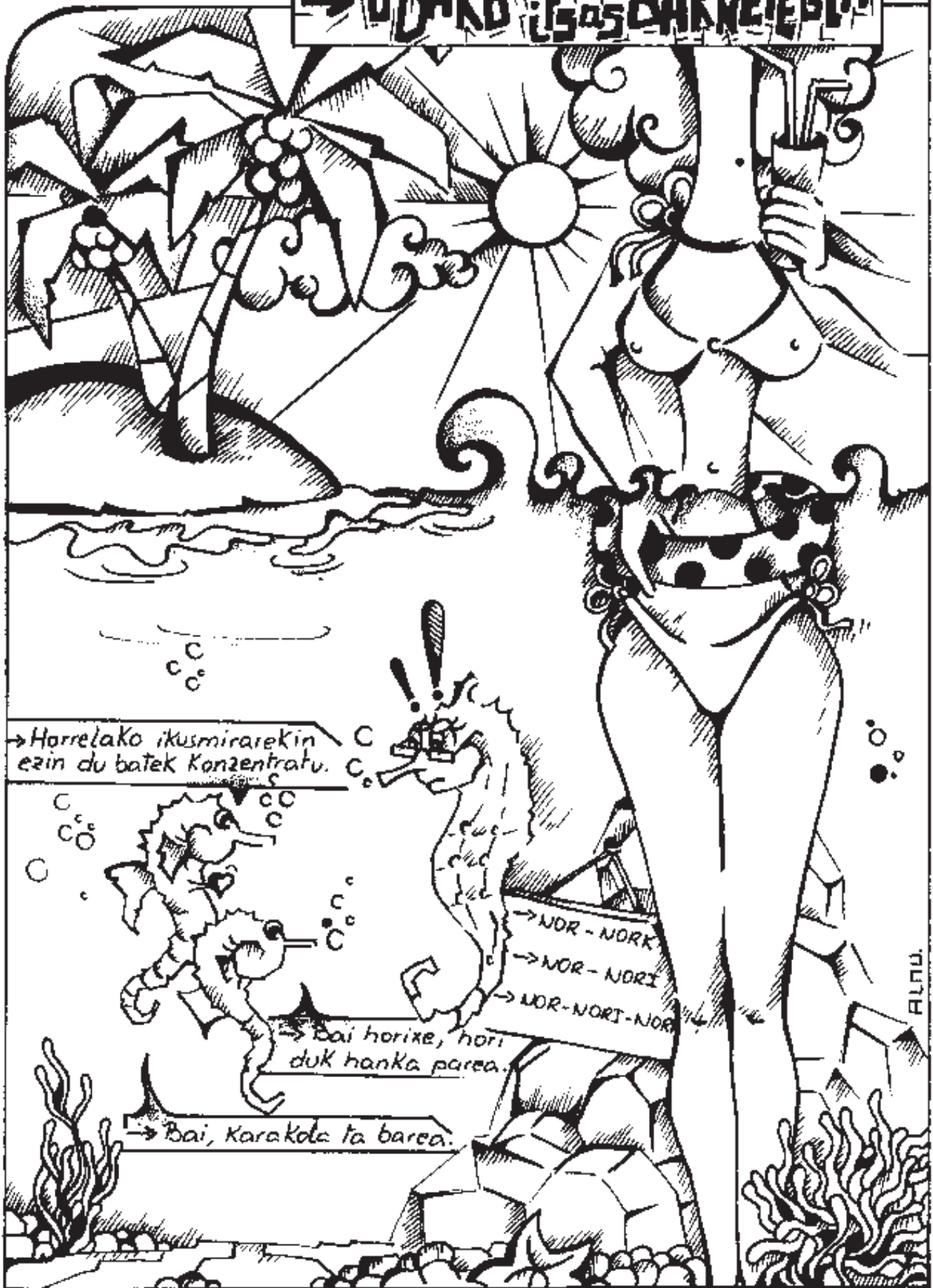
Eztabaida: Non dago eskola- porrotaren giltza?

Hezkuntza-sistemak hobekuntza handiak egin ditu. Gero eta baliabide gehiago dituzte ikasleek ikasketak egiteko, baina batzuek ez dituzte eskolan jarritako aurreikuspenak betetzen: ez dituzte ikasgaiak gainditzen, arreta gutxi jartzen dute eskolan, eta sarritan ikasteari ere utzi egiten diote. Porrota zerk eragiten duen jakin nahi izan dugu oraingoan, eta, horretarako, eskolako gaietan aditu direnengana jo dugu.

20. or.

→ UDAKO itzaz BARNELEGIA

→ Horrelako ikusmirarekin ezin du batek konzentratu.

→ Bai horixe, hori duk hanka pareta.

→ Bai, karakola ta barea.

→ NOR-NORK
→ NOR-NORI
→ NOR-NORI-NOR

ALDU.

PAPER
BIRZIKLATUA

Zuzendaritza:
Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea (IVAP)

Koordinatzailea:
Joseba Lozano

Diseinua, fotokonposizioa eta inprimatzea: Ixaropena S.A.

Marrakialak: Concetta Probanza

Zenbaki honetako lankideak:
Josemari Arakama, Aintzane Arrieta, Mikel Belasko, Xabier Etxabe, Estibalitz Ezkerra, Jesús Mª Imaz, Xabier Kintana, Joseba Lozano, Luma, Gerardo Markuleta, Begoña Martinez, Antoni Milian i Massana, Nerea Pikabea, Josemari Robles, Almudena Salas, Rosa Mari Urrutia.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ
aldizkarian argiratutako artikulua berridatzen daitezke, bai osorik, bai zatika, baina artikulua nondik atera diren aipatu behar da beti.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ
aldizkariak ez ditu derrigorrez bere egiten artikulua eta kolaborazioetan agertzen diren iritziak.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ

ISSN: 1576-5563. **Legezko Gordailua:** BI-1141-93. **Egilea:** Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea Donostia-San Sebastián 1. 01010 VITORIA-GASTEIZ. Tel. 945 01 76 00. /<http://www.ivap.org>

PERTSONAIA

Anjel Alkain, aktorea:

“Nik uste dut aktore izatea eta lotsati izatea ez direla elkarrekin uztartzen”

Treinta y seisean ez, baizik eta sesenta y seisean jaio zen. Hogeita hamazazpi urte ditu eta andoaindarra da jaiotzez. Elton John euskaldundu digu, baita Cañete sargentoa ere; jeltzale historiko bat berpiztu du, zerbitzari ipurterrearen amodio kontuak aineratu ditu, eta sexu-harremanei buruzko hainbat gomendio ematen ikusi dugu. Pertsonaia horien atzean, ordea, pertsona bakar bat ezkututzen da: Anjel Alkain, aktorea. Azken hamalau hilabeteotan Ixabelen aita euskaldun peto-petoaren papera egin du laurogei mila ikusleren aurrean.

Aktoreek arrakasta lortu arte edozer egin behar izaten dutela esan ohi da. Zuk zer egin duzu?

Denetik, Jesus, Maria eta Jose! Hasieran, denda batzuentzat animatzaile gisa aritu nintzen. Gero, haurrentzat antzerkia, txotxongiloak, aurkezle lanak, bikoizketak... Ni naiz aurreneko aktore birtuala; hauteskunde batzuetan boto kontaketaren emaitzen berri eman nuen behin; gorputza sentsorez beteta, eta ni jendearen galderei erantzuten; noski, jendeak papina bat ikusten zuen pantailan.

Nola edo hala, aktore arrakastatsu izatera ailegatu zara. Bultzadaren bat behar al da?

Sorginen Laratza saioan nire estiloko pertsonaiekin luzitzeko aukera izan dut, eta aprobetxatu egin dut. Pertsonaia imitatzen aritu beharrik gabe, politena da, hizkuntzarekin jolas eginez, euskaraz funtzionatzen duen jendearentzat antzerkia egitea. Hurbileko pertsonaia dira, azken finean; denok ezagutu ditugu kamarera ipurterreak edota ia denok izan dugu izeba moja bat familian.

Oso maitekorra izatera iritsi den pertsonaieko bat Joxantonio Arana da...

Je, je... Joxantonio Aranaren kasuan hizkera-ekin asmatu dugu. *Treinta y seis* esate hutsak hurbiltasuna dakar. Jende helduak zenbakiak gaztelaniaz erabiltzen ditu. Hizkuntzarekin jolastu egiten da, eta horrek sinesgarritasuna ematen dio. Aktore batek lehenbizi hizkuntza menderatu behar du; hori da erreminta. Nire ingurua euskalduna da.

Esan ohi da pertsonaia barregarriak egiten dituen aktore baten atzean pertsona lotsati bat ezkututzen dela...

Nik uste dut aktore izatea eta lotsati izatea ez direla elkarrekin uztartzen. Ez da nire kasua: ni oso hitzuna naiz. Aktorea baldin bazara da

gustatzen zaizulako jende aurrean jarri, eta jendea zuri begira egotea.

Eta zuzenean ari zarela letra ahazten bazaizu?

Bada, niri telebista asko gustatzen zait zuzenean denean, arrisku bat baitago. Noiz edo noiz esan izan diot neure buruari: “gaur ez dut nire papera ongi ikasiko, eta ea zer gertatzen den!”. Bestela aspertu egingo nintzateke... Probatu eta ikusi ea mahaian dauden besteak nondik ateratzen diren... Eta antzerkian batzuetan horixe pasatzen zait: aspertu egiten naiz!

Umore beharrean omen gaude euskaldunak... Hainbestera al da gure egarria?

Kriston lehortea dago. Guk *Kutsidazu bidea, Ixabel!* estreinatu genuen egunean *Egunkaria* itxi berria zen. Halako tristura bat zegoen euskaldunen artean, barre egiteko ikaragarriko beharra.

Hala eta guztiz ere, antzokiak hutsik daude...

Aktore lanetan ari garenok espabilatu egin behar dugu. Interesa sorraziko duen antzerkia egin behar da; nik ez dut egin nahi batere komunikatzen ez duen antzerkirik.

Denbora dezente daramazue Ixabeli Kutsidazu bidea eskatuz...

Bai, ia herri guztiak pasa ditugu: 140tik gora saio, guztira. Errepikatu ere, errepikatzen ari gara plaza batzuk. Konturatu gara barnealdekoak espontaneoagoak direla. Gainera, emakume gehiago joaten da antzerkira. Barreak ere naturalagoak dira emakumezkoenak. Hizkuntzari dagokionez, normalizatu gabeko herri bat da, eta jendeak sumatzen du obra hau goitik behera euskaraz pentsatutakoa eta zuzendutakoa dela.

Nerea Pikabea
Kazetaria

Lan-poltsan sartzeko tasa

“Izangaiek, eskabidearekin batera, honako agiri hau aurkeztu beharko dute: Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorreko eta bere erakunde autonomiak duntako langileak hautatzeko deialdietan izena emateko tasaren ordainagiria. Tasa: 19,17 Euro (A titulazio-taldea: Doktorea, Lizentziatua, Ingeniaria, edo baliokidea).”

Halaxe ezartzen du IVAPeko itzultzaile izateko lan-poltsaren baldintzetan: paperak bete, tasa ordaindu, azterketa egin eta gero gerokoak.

Abusua iruditzen zait, zer nahi duzue esatea? Administrazioak tasa hori ezartzeko eskumena izango du, ziur nago, eta horretarako dauzkan arrazoiak ere jasota egongo dira nonbait, baina pentsa ezazue lan bila dabilen orok lan baterako izena eman behar duen bakoitzean honenbesteko tasa bat ordaindu beharko balu. Karrera amaitu, kurrikulua idatzi eta bankura mailegu txiki bat eskatzera tasei eta ikastaroei aurre egin ahal izateko.

Hemeretzi euro. Zergatik ez hogeita hamar? Aizue, 19 euro dirua da eta are gehiago lan barik dagoen batentzat. Horixe da ahoa neurri erabiltzea.

Baten batek esango dit tasa hori jartzen dela jende larregi ez dadin apuntatu eta benetan interesa edo gaitasuna dutenek izena eman dezaten. Bale, ulertzekoa da. Baina beste enpresa batzuetan ere –publiko eta pribatuetan– lan-poltsak zabaltzen dira eta eskari uholdeak ere gerta daitezke, baina horregatik ezin izaten zaie izangaiei ezer kobratu eta aukeratze prozesuak sortzen dituen lanak eta gastuak enpresak berak ahal duen moduan bideratzen ditu. Itzultzaileen lanpostuetarako, ordea, IVAPek legeak baimentzen edo, hobeto esanda, ukatzen ez dion ahalmena baliatuz tasa hau ezarri du. Lehen esan dudana, abusua. Legezkoa baina abusua.

Marka da gero beti dirua izatea galbahea!

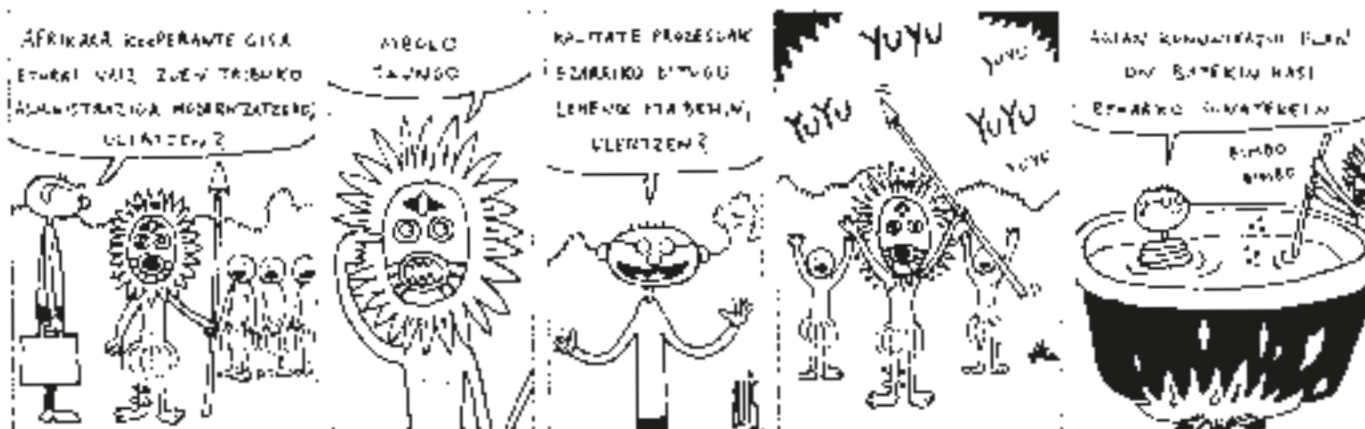
Miren Mardo

JOXERRA INTERÍNEZ

BEHIN BEHINEKO FUNTZIONARIOA

interinez@mindless.com

Zuen iritziak, proposamenak, iradokizunak... bidaltzeko, idatz ezazue helbide honetara: webivap@ivap.es. Mezuarekin batera, izen-abizenak eta ENA adierazi beharko dituzue. Toki-arazorik izanez gero, ADMINISTrazioA EUSKARAZ aldizkariak eskubide osoa izango du testuak laburtzeko.

Katalana, euskara eta bihar-etziko Europako Konstituzioa

Konstituzio berriak, berrikuntza gutxi

Europako Konstituzioa taxutzen duen itun-egitasmoak berriak ezer gutxi du Europar Batasuneko gaur egungo hizkuntza-erregimenerako. Hara: erkidegoko itun guztietan bada klausula bat esaten duena itunak berdin balio duela Batasuneko hizkuntza ofizial guztietan (berariaz aipaturik datoz) eta irlandera (irländera ez baita Batasuneko hizkuntza ofiziala); eta klausula hori hortxe dago, IV-10 artikuluan. III-339 artikuluan jasota dagoenez, berriz, Batasuneko erakundeetako hizkuntza-erregimena zehazteko aginpidea, eta baita, hortaz, hizkuntza ofizialak eta laneko hizkuntzak zein izango diren zehazteko aginpidea ere Kontseiluak du –aho batez beharko du izan–, eta antzera ageri da Europako Erkidegoa eratzeke Ituneko (EE ituneko) 290. artikuluan. Eta 8. eta III-12 artikuluen arabera, Batasuneko herritarrek, erakundeekiko eta organismo jakin batzuekiko harremanetan, ituna baliozkoa den hizkuntza horietako edozein erabiltzeko eskubidea dute (hau da, Batasuneko hogeitaz hizkuntza ofizialak eta irlandera), eta baita erantzuna hizkuntza horretan jasotzeko eskubidea ere. Hizkuntz eskubide hori ere ez da inolako berrikuntza, EE Ituneko 21. artikuluan ere jasota baitago, nolabait.

Gogoan izan Europako Batasuneko erakundeetan, gaur egun behinik behin, katalana eta euskara ez daudela aitorturik –ez daude Batasuneko erakundeetako hogeitaz hizkuntza ofizial eta lanerako horien artean, eta erkidegoko itunen katalanezko eta euskarazko bertsioek, halakorik baldin badago, ez dute benetako baliorik–. Konstituzio-egitasmoa ere bide beretik doa, eta bazterkeria hori, erkidegoko zuzenbideak bi hizkuntza horiekiko izan duen bazterkeria hori sendotu besterik ez du egiten.

Gerorako bideak zabaltzen

Zer egin bihar-etziko Europako Konstituzioa horrek hizkuntz erregimen bidezkoagoa ezar dezan eta ez dezan gaur egungo hizkuntz erregimen nabarmenegi neurrigabe eta bidegabe hori berrets? Katalunian, uste dugu ezinbestekoa dela Konstituzioak katalana ere IV-10 artikuluan berariaz aipaturiko hogeita bat hizkuntza horien artera biltzea, hizkuntza horietan izango baitu Konstituzioak –ez dezagun ahaztu– benetako balioa. Eta kontua ez da, besterik gabe,

auzitegietan katalanezko bertsioari heldu ahal izatea, katalana IV-10 artikuluko zerrendara biltzeak ondorio juridiko dezentekoak izango bailituzke. Hain zuzen ere, lehen aipaturiko 8. eta III-12. artikuluen arabera, Batasuneko herritarrek erkidegoko erakundeetara eta organismo jakin batzuetara katalanez zuzentzeko eta erantzuna hizkuntza horretan jasotzeko aukera izango lukete. Aitormen hori ez da ofizialtasuna, ezta urrik eman ere, baina gaur egungo egoera bidegabea eta onartezina leunduko luke, sikiera. Eta katalana Konstituzioa hizkuntzen artean sartuz gero, are eta zentzugabeagoa izango litzateke Batasuneko hizkuntza programetarik kanpora uztea –lotsa gutxi behar da, gero–, eta programa horietara biltzeko lagungarria izango litzateke. Gogoan izan, gaur egun, Batasunekoak ez diren estatu batzuetako hainbat hizkuntza ere hortxe dagoela, programa horietan, eta are eta eskandaluzkoagoa dena, hizkuntza horietako batzuek katalan baino askoz hiztun gutxiago dituztela. Norvegiara eta islandiera, esate baterako. Kontuan izan, gainera, katalana IV-10. artikulura biltzeak ez lukeela diru aldetik zertan garestiegia izan, Europako erakundeetan orain ere bada-eta katalana hitz egiten duen itzultzailearik.

Euskara IV-10 artikulua horretara biltzea ere arrazoizkoa eta desiragarria izango litzateke. Estatuak ez dute zertan beldur izan, ez zaie-eta hizkuntza-olderik bat-batean gainera etorriko. Bai katalana bai euskara ofizialak

dira erkidegoko estatu bateko zati batean, eta, nik dakidala, oker ez banago, katalanaz eta euskaraz gainera, eskualdetan hizkuntza ofizial gutxi dago –esku bateko hatzekin zenbaitzako adina dira– Batasuneko hizkuntza ofizialak eta laneko hizkuntzak ez ezik.

Europako konstituzio-egitasmoak Tuzididesen esaldi eder bat du goiburua. Honela dio: “Gure Konstituzioak [...] demokrazia izena du, boterea ez dagoelako gutxi batzuen esku, gehiengoaren esku baizik”. Ni ere ados nago esaldi horren ideiarekin. Baina, kontuan izan behar genuke gaur badakigula demokraziek, demokrazia izango badira, gutxiengoak ere errespetatu behar dituztela, dagokien heinean (eta horietako batzuk ez dira hain gutxiengo).

Antoni Milian i Massana
Administrazio-zuzenbideko katedraduna
(Bartzelonako Unibertsitate Autonomoa)

Argibideak nola idatzi

Hasi tonerra aldatzen eta asmatu ezin! Hartu argibideak eta ulertu ezin! Ikusi ere ez sarritan, ze hain izaten da txikia letra! Ibili eta ibili, azkenean lortu dugu! Hori bai, beltz-beltz eginda. Denori gertatu zaigu noiz edo noiz hasi zerbait martxan jartzen edo aldatzen eta utzi beharra. Eta beti ere ez da izango gure errua! Beharbada, argibideak garbiagoak izan balira...

Horretan ahaleginduko gara oraingoan: jarraibideak nola argi idatzi erakusten. Ea lortzen dugun.

Argibide erabilgarriak

Argibideek zerbait nola egin edo ekintzaren bat nola gauzatu azaltzen dute. Erabiltzeko egiten dira, eta horretarako aintzat hartu behar dira honako hauek: hartzailea (beharbada ez du jakingo ezer guk azalduko diogunaz), mezua (ondo-ondo zehaztuta eduki beharko dugu, argibideak ematen hasi baino lehen), eta idazlea (zenbat eta adituagoa izan, nekezagoa argi idaztea: gauza asko jakintzat eman ditzake).

Argibideak emateko urratsak

- ▶ Jarri hartzailearen lekuan eta ikuspuntu horretatik hausnartu prozesua edo azaldu beharrekoa.
- ▶ Argibideak idatzi ordena logikoan.
- ▶ Beharrezkoak ez diren datu guztiak ezabatu.
- ▶ Egin proba lagunen batekin.
- ▶ Asmatzen ez badu, aztertu non dagoen akatsa eta moldatu argibidea.

Informazioa nola antolatu

- ▶ Argibide bakoitzean ekintza bakarra idatzi.
- ▶ Ordenan jarri. Bi ekintza batera egin behar badira argibide berean jarriko ditugu ondo azpimarratuta, esate baterako, honela: ekintza bi hauek batera egin.
- ▶ Esaldi argiak eta laburrak erabili (alferreko hitzik ez).
- ▶ Egitura errazak, ahal dela: agintera, esate baterako.
- ▶ Ahal bada, jarri aditza aurrerengo.
- ▶ Ezezka baino hobeto baiezka.

Nola aurkeztu

- ▶ Erabili izenburuak, argibideak pilotzeko eta ulerterrazago egiteko.
- ▶ Zenbatu edo buletak (binetak) jarri.
- ▶ Izan kontuan grafiko eta marrazkiak, asko lagunduko digute-eta azalpenak ematen.
- ▶ Gorde letra etzana premiazkoa denerako bakarrik: hitzen bat markatzeko-edo.

Jarraian adibide batzuk jarriko ditugu. Ea erabilgarri egiten zaizkizuen:

NOLA ERABILI PANTAILAKO TEKLATUA

Windows XPk pantailako teklatura ere badu. Beraz, teklatu normala hondatzen bazaizu eta idatzi beharra baldin badaukazu derrigorrean, lasai...

Nola atera bistara pantailako teklatura

- ✗ Sakatu *hasi* teklari (barrenean, ezkerretara).
- ✗ Egin klik *Exekutatu* teklan.
- ✗ Idatzi *osk*.
- ✗ Onartu eta teklatura agertuko zaizu pantailan.

Nola idatzi pantailako teklaturan

- ✗ Zabaldu Word dokumentu bat.
- ✗ Jarri kurtsoera behar den lekuan.
- ✗ Erabili sagua eta egin klik pantailako teklaturako edozein hizkiren gainean: hizkia idatzita agertuko zaizu.

Jakina, pantailako teklatura beste era batzuetara ere erabili daiteke; horretarako aski duzu *Ezarpenak (Configuración)* menuan sartu eta aukerak probatzea.

Nola egin lasterbidea pantailako teklaturari

- ✗ Zoaz mahai gainera (*escritorio*-ra).
- ✗ Egin klik saguaren eskuineko botoian.
- ✗ Aukeratu *Berrita* eta *Lasterbidea*.
- ✗ Idatzi *osk* eta sakatu *Hurrengoa*.
- ✗ Jarri izena eta sakatu *Amitu*.

Nola jaso egun osoko pixa

1. Erabili laborategian ematen dizkizuten ontziak.
2. Izan kontuan pixa guztia hozkailuan gorde behar dela.
3. Aukeratu egun bat pixa batzeko.
4. Ez gorde goiz horretako lehenengo pixa.
5. Hortik aurrera, gorde egun osoan eta gau osoan egiten duzun pixa.
6. Gorde hurrengo eguneko goizeko lehenengo pixa ere.
7. Eraman anbulategira goizeko 09:30ak baino lehen.

ZER ESAN BEHAR DUGU **112 ZENBAKIRA** DEITUTAKOAN?

112 zenbakia larrialdietako zenbakia da. Ezbeharren bat gertatzen denean erabili beharrekoa. Hala ere, sarritan urduri egoten gara eta zail egiten zaigu ezinbestekoa den informazioa zuzen ematea.

Zer egin larrialdiren bat gertatuz gero?

- ✓ 112 telefonora azkar deitu.
- ✓ Lasai egon.
- ✓ 112koen argibideak jarraitu.

112

Zer esan behar dugu 112ra deitutakoan?

- ✓ Zer gertatu edo gertatzen ari den.
- ✓ Noiz gertatu den.
- ✓ Nola gertatu den.
- ✓ Non gertatu den: zehaztu ondo (herria, kalea, etxea, errepidea...).
- ✓ Zure telefono zenbakia zein den.
- ✓ Argitu zauriturik dagoen, eta baldin badago nola dagoen.

Zer egin eguzkiak kalte egiten duenean?

KONTUZ IBILI EGUZKIAREKIN

1. Ez jarri eguzkipean eguerdian (12:00etatik 17:00etara).
2. Babestu, eguzkitan bazabiltza. Arreta berezia jarri haur eta nagusiei.
 - Jarri txanoa.
 - Eman krema sarri-sarri.
 - Erabili eguzki parasola.

EGUZKIAK KALTE EGIN BADIZU

sintomak

- Buruko mina
- Arnasa hartze motela
- Bihotza taupadaka
- Zorabioa
- Konbultsioak, eldarnioa (sukar ametsak) eta koma
- Sukarra (geroago agertzen da)

zer egin?

- Busti zapiak ur hotzetan.
- Ipini zapi heze hotz horiek kopetan.
- Sukarra izanez gero, ipini zapi hotzak gorputz osoan.
- Eman masajeak besoetan eta hanketan.
- Ur asko edan.
- Joan osasun etxera.
- Deitu 112 SOS DEIAK telefonora.

Aintzane Arrieta
HAEEko Administrazio Hizkeraren Atala

Mundua online

Euskararen Datu Basea – EDB 1.0

Interneten da, dagoeneko, *SEI Elkarteak*, *Aztiker Soziologia* ikergunearekin batera eta Udalbiltzaren dirulaguntzaz, azken urteotan landu duen *Euskararen Datu Basea 1.0* egitasmoa. *EDB 1.0* datu base publikoa da eta euskarari buruzko datu estatistikoak biltzen ditu (ezagutza, erabilera, matrikulazioa...).

Hona hemen datu base berri honen berezitasun batzuk: Euskal Herri osoko datuak eskaintzen ditu; alor honetan dauden edo egon daitezkeen gainontzeko datu baseekin uztargarria da; metodologiari dagokionez, erabili dituzten formulak eta irizpideak agerian jarri dituzte, erabiltzaileak ikusi ditzan; informazioa ulerterraza eta erabilgarria da; eta grafikoei eta mapei garrantzi berezia eman diete.

Datu baseak lau sailetan banatzen du informazioa: ezagutza datuak, erabilera datuak, eraginkortasun indizeak eta matrikulazio datuak; eta datu horiek adin taldeak, sexuka eta bilakaeraren arabera ikus daitezke, guztiak geografikoki banatuta.

Kontsultetarako, erabili helbide hau:
www.sortu.org/edb

Boga

Euskara Internet bidez ikasteko sistema arautu berria dugu: *Boga*. Aurten Bai fundazioak, *Bass* enpresak eta Euskal Herriko Unibertsitateko Informatika Sailak parte hartu dute HABEk sustatutako egitasmo honetan. Helduentzako ikas-material berri honi esker, mundu zabaleko euskaltegi eta euskal etxeetako ikasleek aukera izango dute euskara ikasteko, gaztelania, ingelesa eta frantsesa (azken bertsio hau udazkenetik aurrera egongo da erabilgarri) abiapuntuz hartuta, betiere irakasle baten ardurapean. Ikasmaterialak bost maila ditu, *Helduen Euskalduntzearen Oinarriko Kurrikuluarekin* loturik, eta maila bakoitzak 15 unitate. Multimedia sistema du oinarrian, eta linean (*online*) eta CD batzuen bidez funtzionatzen du.

Webgunea: www.boga.habe.org

Enpresan euskaraz, eskuliburu elektronikoa

Linean idazkiak euskaraz egin nahi dutenentzat material berria sortu du Elhuyarrek: *Enpresan euskaraz* izeneko eskuliburu elektronikoa. Asko dira oraindik euskaraz hitz egiteko gai izan arren, euskaraz idazteko ohiturarik ez dutenak; eta, hain zuzen ere, lagun horien beharriari erantzun nahi die tresna berri honek. Eskaintzen dituen baliabideen artean honako hauek ditugu: azalpen gramatikalak (orduak, zenbakiak, helbideak... nola idatzi), terminologia, Euskal Herriko udalerrien izenak, gutunetan erabiltzen diren esaldi-mota eta egiturak, enpresetako ohiko dokumentuak (aktak, bilera-deiak, gutunak, ziurtagiriak...), inprimakiak (albarana, eskaera-orria, faktura...), hiztegitxoak... Gainera, bidea ematen du aukeraturako testua norberaren dokumentura ekarri eta txertatzeko.

Jaurlaritzak irudi berria izango du Interneten

Eusko Jaurlaritzako *Administrazioa Eraberritzeko Bulegoak* irudi digital berriaren proiektua aurkeztu zuen maiatzaren 14an, Bartzelonan izandako *Internet Global Congress ICG/INET 2004* batzarrean. Profesionalen eta adituen aurrean azaldu zituzten atari berriaren ezaugarri eta berezitasunak: administrazioaren eskaintzari erantzuten dio, ahalgin publikoak bateratzen ditu eta hiritarrentzat oso lagungarri eta praktikoa da. Webgune berria, www.euskadi.net, urtea amaitu aurretik prest egongo da.

EiTBk landutako hizkuntza-irizpideak

Asko izaten dira laneko eguneroko zereginetan sortzen zaizkigun hizkuntza zalantzak; eta zaila izaten da, behin baino gehiagotan, berehalakoan erantzutea. Zer ez ote da izango, berriak etengabe sortu, itzuli, egokitu, moldatu... behar dituenarentzat? EiTBko kazetariak hainbat kontsulta egiten dizkiete hizkuntzalariei: terminologia, gramatika... Jasotako kontsulten erantzunak ikusi nahi badituzu, sartu erabili.com webguneako *Iritzi-muinetik* sareko aldizkarian.

WindowsXPren euskarazko bertsioa

Kalean dugu WindowsXPren euskarazko bertsioa. Itzulpena *Elhuyar Fundazioak* eta *Uzeik* egin dute. Eskuratzeko nahikoa da *Language Interface Pack* (LIP) Internetetik jaitsi eta gaztelaniazko bertsioaren gainean instalatzea: LIParen instalatzaileak ematen dituen jarraibideei kasu egin eta kito! Hori bai, bi baldintza hauek bete behar dituzu: WindowsXP ServicePack 1 instalatuta izatea, eta hori gaztelaniaz izatea. Helbide hauetan aurkituko duzu:

www.microsoft.com eta www.euskadi.net.

Anaia-arreben seme-alabak

HIRU POEMA

Ibaiarenak

Ur-laster kupidarik gabea
dirudi denborak, badoala;
baina ohikoa du uhartea,
bihurgune, plaia edo kala.

Betiko ubideetan behera,
beti da bera norabidea;
baina sarri dakar uholdea,
euri-jasa, itsas ikara.

Aldabera da abiadura,
ur geldirik ere izaten da.
Marea gorak eta uragak,
ur-amilak eta pozaderak

urak nahasteko afanean,
nekadura urriko lanean.
Negu minean besterik ez da
gauero izaten eurikara.

Sasoia denean, Heraklito
lotsagarri utzi guran edo,
ibaian gora ikusten dira
izokin pila, ibaian gora.

Beste alegia bat

“Txori-etxe utzi zure etxea!
Alde, altxor gordearen bila!”

Ez zuen egin bide luzea.
Itzuli ordukoxe, ordea,
duplex eder askoak zituzten
putreek eraikiak, pinguino
aberats eta umetsuentzat.

Anaia-arreben seme-alabak

Gurean “loba” esaten zaie
anai-arreben seme-alabei.

Pentsa zer-nolako ikara
hartuko zuen arrotz hark,
senide baten galde eginda,
esan ziotelarik: “*Con la loba
vive, camino a Arantzazu*”.

Anaia-arreben seme-alabek
beren begirada argi horiekin
–ez errudun ez errugabe–
leku bat zehazten digute
heldu heltzaken munduan.

Gerardo Markuleta
Idazlea

Jon Sistiaga, kazetaria:

“Gaur egun, Historia kazetariak egiten dute”

Irakeko gerran Estatu Batuetako tropek egindako eraso batean hil zen Jose Couso, Jon Sistiagarekin batera zihoan kamera. Gertakariak orbain sakona utzi dio gipuzkoarrari, eta gatazkan jazotakoa kontatzeko premiak, egia azaltzeko gogoak, *Ninguna guerra se parece a otra* liburua idaztera bultzatu zuen. Modu horretan omendu nahi izan du Sistiagak Couso lankidea.

Iraken bizi izandako une latzak kontatzen dituzu *Ninguna guerra se parece a otra* liburuan, baina ordutik hona egoera zertxobait aldatu da.

Bai, hala da. Hauteskundeak gertatu baino egun batzuk lehenago amaitu nuen liburua, eta, ikus daitekeenez, gauzak dezentelike aldatu dira. Espainiako tropak, bakea lortzeko oztopo handia ziren horiek, itzuli egin dira. Dagoeneko analistak hasi dira post-gerraz hitz egiten, baina egiazki gerrak aurrera darrai, eta indar okupatzaileak ez dira ezer eraikitzen ari.

Ez da liburu samurra; gertakari arras lazgarriak jaso dituzu bertan.

Bai. Liburuan gogoeta egin dut: hondamena eta izua erakutsi ditut. Dena den, memento atseginak ez dira falta. Ez ditut ahaztu gerran bizitza jokoan jarri duten pertsona ezin hobee-kin igaro ditudan une gogoangarriak.

Gerrek elkarren antzik ez dutela diozu. Alde horretatik, zerk bereizten du Irakeko gerra beste gerretatik?

Gerra honetan Historiaren benetako lekuko sentitu gara. Iraken jazotakoak sistema osoa hankaz gora utzi du, eta hori

guztia gertatu da jaun batek eta haren adiskideek, Nazio Batuen aholkuak aintzat hartu gabe, gerra piztea erabaki zutelako. Une horretatik aurrera nazioarteko harreman eta zuzenbide sistema desagertu egin zen. Indar okupatzaileek harturiko neurriek terrorismoaren paradisu bihurtu dute Irak. Gauza bakarra lortu da: Hussein, azken hogeit urteetan munduan egon den diktadorerik odoltsuena, boteretik kendu dute. Baina, Estatu Batuek joko arauak hautsi dituzte, eta orain edozeinek eragin dezake gerra bat. Horregatik bakarrik ondo azaldu behar genuen kazetariok frontean gertatzen ari zena. Diotenez, egia ezabatzen dute lehen-lehenik gerretan, baina

Irakekoan egia azkar asko iritsi da geure etxeetara, eta hori ona da.

Nolanahi ere, zentsura eta berriak intoxikatzeke ahaleginak inoiz baino gogorragoak izan dira.

Bai. Gerra guztietan saiatzen dira berriak kontrolatzen gatazkan parte hartzen duten bi aldeak; eta, oraingoan, halako saioak indartsuagoak izan dira, agian komunikabideen presentzia handiagoa zelako. Dena den, nire ustez, kazetaria ez litzateke sekula iturri ofizialekin fidatu behar. Iraken zeuden kazetari

iparramerikarrek presio handiak jaso dituzte. Pentsa, kazetariren bat Irakeko telebistarekin harremanetan jartzen bazen, traizioa leporatu eta lanik gabe uzten zuten.

Posible da halako egoeretan informazio fidagarririk eskaintzea?

Objektibitatea ez da existitzen. Kontaktzen dudan guztia Jon Sistia-garen ikuspuntutik kontaktuta dago. Zintzoa izaten ahalegintzen naiz; iturriak konprobatzen ditut; ez dut informazio ofizialean sinesten; gertatzen dena nire begiekin ikusten saiatzen naiz. Baina, jakin badakit kontaktzen dudan guztia nire bertsioa besterik ez dela.

Gerretara abiatzen diren kazetarien irudia mitifikatu duenik egon badago. Zure liburuan, ordea, miseria guztiak agerian utzi dituzu.

Gerrara abiatzen den kazetariak ondo baino hobeto daki tarte jakin baterako baino ez doala. Badaki joan-etorriko txartela daukala, eta bueltan familia eta bizimodu egonkorra izango dituela zain. Gerraren ondorioz, tokian tokiko familiak hautsi egiten dira; hondamendia ororen jabe egiten da. Zuk handik alde egingo duzu, baina hangoez hantxe jarraituko dute, edozer gertatuta ere. Horregatik diot liburuan benetako gerra-kazetariak gatazka etxean duten berriemaileak direla. Gainerakook behatzaile lana besterik ez dugu egiten. Batzuek uste dute kazetariak gatazketan zer esanik badutela, baina, egia esan, kazetariak ez du ezer konpontzen. Gertatzen denaren lekuko da, eta horren berri eman behar du; nolahi ere, haren testigantza garrantzitsua da, izua jasota uzten baitu. Gaur egun, Historia kazetariak egiten dute.

Kaleko gizon-emakumeentzat gerrara doan kazetariak badu halako ukitu heroikoa. Hain zuzen, komunikabide batzuek irudi horrekin jokatzeko dute, eta benetako izar mediatikoak sortzen dituzte.

Bai, agian garai batean “izar” horiek presentzia handiagoa zuten, gehiegizko presentzia, esango nuke. Orain arte, kazetari anglosaxoiek ematen zuten gerren berri. Estatu Batuetako zein Britainia Handiko telebista kate handiek bidaltzen zituzten kazetariak gerrara, eta gainerakook haiek esandakoa jaso behar izaten genuen. Errespetu handia zitzairen halako kazetariari. Baina, Irakeko gerran jazotakoa ez dute amerikarrek edo britainiarrek bakarrik kontaktu. Europako eta Arabiako kazetari ugari izan gara gertatutakoaren lekuko. Iturri aniztasuna ezinbestekoa da, bakoitzak gatazkak bere ikuspuntutik kontaktzeko ohitura oso zabaldua baitago.

Urteak daramatzazu gerra batetik bestera. Halako esperientziarekin, azalpenik baduzu gatazkak zergatik gertatzen diren adierazteko?

Bat bera ere ez. Ezin da kontrolatu ez hasiera unea, ez garapena, ez amaiera. Prebentzioa eta errepresioa bezalako politikek batzuetan funtzionatu egiten dute, eta beste batzuetan ez.

Nola sentitzen zara hainbesteko min, gorroto eta suntsipen ikusita?

Halako irudiek eragin handia dute norberarengan, eta, hain zuzen, eragin hori ezinbestekoa da albisteak kontaktzeko orduan ikus-entzuleari zuk sentituriko emozio berbera helarazteko. Zeren emoziorik gabe ez dago kazetaritzarik. Dena den, kontuz ibili beharra dago, halako sentipenek fisikoki zein psikikoki hondoratu ez zaitzaten.

Beldurra, noizbait, oinperatzen duzu?

Ez duzu sekula oinperatzen; zurekin eraman behar duzu, etxera bizirik bueltatzeko berme bakarra baita.

Zer sentitu zenuen Jose Couso lankidea hil zuten egunean?

Couso hil zuten egunean, gerrako biktima bat gehiago nintzela sentituen. Orduantxe ulertu nuen zer sentitzen duen aita batek etxea bonbardatzen diotenean, barruan seme-alabak egonda. Gerran halako miseriak ikustera ohitzen zara, eta, azkenean, sentitu ere ez duzu egiten. Bestelako ikuspegia duzu gertatzen ari den horretaz, parte hartze zuzena duzunean. Hilketak egunaz

geroztik, gatazkak beste modu batera ikusten ditut. Nigan eragin handiagoa dutela esango nuke.

Ez da batere erraza izango gertuko pertsona baten galera gainditzea.

Pixkanaka-pixkanaka ari naiz gertaturikoa gainditzen. Irakera bueltatu naiz, eta hori seinale ona da.

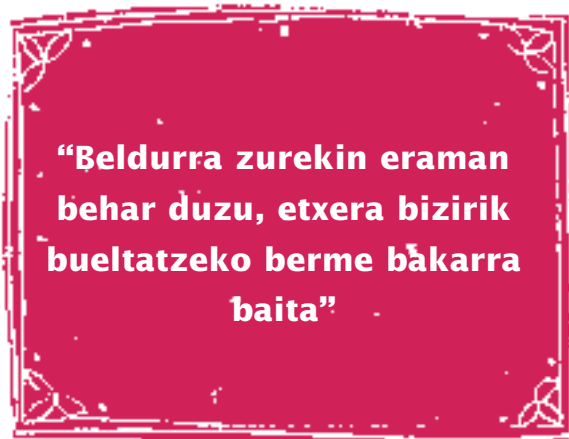
Zure ustez, alde zurretik pentsaturik zegoen soldadu estatubatuarrek Palestina hotelari egin zioten eraso. Hau da, bertsio ofizialak esaten duenaren kontra, Couso hil zuten egunean jazotakoa ez zen istripu bat izan.

Ez, ez dut uste istripu bat izan zenik. Bomba batekin leherraraz zezaketen hotela, eta horrela guztiarekin amaituko zuten. Alabaina, zehaztasun handiz tiro egin zuten, gertatzen ari zena grabatzen ziharduten kamerak akabatuz. Ziur nago nahita egin zutela.

Baina, zergatik?

Gerrari buruz herrialde guztietara iristen ari ziren irudiak geldia-razi nahi zituzten. Gerraren nondik norakoak mundu guztiak jarraitzen zituen, jeneral etsaiek barne. Ikuspuntu estrategiko batetik, nekeza da eramaten etsaiak telebista piztu, eta, besterik gabe, besteen urratsak jarraitu ahal izatea.

Estibalitz Ezkerra
Kazetaria

AISA: Etorkinak Euskara Ikasten

AISA IKASMATERIALAK ETA HARRERA-IKASTAROAK

Azken urteotan makina bat etorkin etorri da Afrika, Hego Amerika edo Ekialdeko Europatik Euskadira, hemen bizitzen gelditu eta bertakotzeko asmoz. Egoera soziologiko horrek erantzun aproposa izan dezan, beharrezkoa da neurri egokiak hartzea hizkuntz politikaren alorrean. Ildo horretatik, proiektu honen egitasmoa da etorkinak euskarara hurbiltzea, euskal gizartearen hobeto integra daitezen.

Eusko Jaurlearitzak agindutakoari jarraiki, Hizkuntz Politikarako Sailburuordetzak eta HABEK hemengo gizartearen funtzionamendua ezagutu eta euskara ikasteko programa kurrikularra egin dute Inmigrazio Zuzendaritzarekin elkarlanean. Aipatu egitaraua oinarritzko mailari egokitu zaio, betiere hizkuntzen ikaskuntza, irakaskuntza eta ebaluaziorako Europako Markoaren baitan. Horrek guztiak eskaintza bat dakar berarekin: etorkin-taldearen beharrei egokitutako euskara-ikastaroak, –harrera-ikastaroak alegia– mintzamenean oinarritzko maila eskuratzearen eta gizartearen integrazioaren. *Aisa Harrera Ikastaro* horiek HABEK antolatu ditu Etxebizitza eta Gizarte Gaietarako Saileko Inmigrazio Zuzendaritzarekin lankidetzan Euskal Autonomia Erkidegoan bizi diren etorkinentzat. Ekimen hori Inmigratorako Euskal Planaren baitan kokatzen da.

Harrera-ikastaroen helburua eta iraupena

Harrera-ikastaroen helburua da Europako Batasunetik kanpoko etorkinak, Euskal Autonomia Erkidegoan bizi eta euskararekin harremanik izan ez dutenak, euskal gizartea hobeto ezagutzeko eta euskara ikastera bultzatzea. Lehendabiziko harrera-ikastaroak apirilaren 19tik ekainaren 25era antolatu dira, eta urrian ikastaro berriak eratuko dira. Ikastaro bakoitzak, guztira, 60 ordu iraungo du; asteen 6 ordu, hiru egunetan banatuta.

Zer ikasten da?

Ikastaroetan gizartea ezagutzeko aukera ematen duten hainbat gai motibagarri lantzen dira, hala nola, aurkezpenak, zenbakiak, familia, eskola, garraioa, osasuna, kirola, azoka... Ariketan gai horietako hiztegia eta oinarritzko ulermena lantzen dira, batez ere. Ikastaro hauetan Aisa ikasmaterialetan bilduma erabiltzen da.

Zein metodologia erabiltzen da Aisa ikasmaterialetan?

HABEK azken urteotan bere ikasmaterialetarako aukeratutako eredu berbera: Atazetan Oinarritutako Ikaskuntza. Eredu metodologiko horren ardatza eguneroko bizimoduan egiten ditugun ekintzak eta jarduerak ikasgelan gauzatzea da, lau trebetasun komunikatiboak erabiliz. Ikasmaterialetan hauekin etorkinek ulermena garatuko dute batez ere, kaletik doazela errotuluetan jasotzen diren hitzak ezagutu eta galduta ez

sentitzeko. Hitz egiterakoan laguntza eskatu edota gauzak nola deitzen diren galdetzeko gutxieneko gaitasuna ere lortuko dute. Hainbat esaldi ere buruz ikasiko dituzte esaldia- berruko hitzak analizatu gabe, adibidez: *...gustatzen zait, ez zait gustatzen, nola duzu izena?*... Hasierako maila honetan hiztegiaren lanketari garrantzi berezia eskaini zaio. Horrexegatik antolatu dira ikastunitateak gaien arabera (familia, eskola, garraioa, osasuna, kirola, azoka...), hiztegiaren lanketa sistematikoa egingo da eta irudizko hiztegia zazpi hizkuntzatan argitaratuko.

Nola dago osatua Aisa ikasmaterialetan bilduma?

► Ikaslearen liburuak

Ikasmaterialetan lau liburutan jasota dago. Liburu bakoitzak bost unitate biltzen ditu. Unitatearen iraupena, batez beste, hiru ordukoa da; beraz, lau liburuetan 60 ordu inguru. Unitateak euskaraz eta gaztelaniaz idatzita daude. Horrela, ikasle etorkinek bi hizkuntzak erkatu ahal izango dituzte eta irakaslearen instrukzioak errazago ulertuko, eta, zer esanik ez, autonomoago izateko aukera izango dute.

► Irakasleentzako liburuak

HABEK irakasleentzako duen web gunean daude eskura (<http://www.irakaslea.habe.org>).

► Ikus-entzunezkoak

Bi bideo-zinta argitaratu dira. Izan ere, unitate bakoitzean bideoak eta entzute-gaiak daude: telebistatik nahiz irratitik hartutako dokumentuak eta berriaz sortutako grabazioak.

► Hiztegia

Irudizko hiztegia eskaintzen da zazpi hizkuntzatan: euskara, gaztelania, ingelesa, frantsesa, arabiera, berberera eta txinera. Hiztegi horrek oinarritzko hitzak, irudi eta guzti, biltzen ditu, ikasleak esanahiaz erosoago ohar daitezten.

Bukatzeko, garbi dago aniztasuna integratzea eta errespetatzea izango dela XXI. mendeko euskal gizartearen erronka. Kultur ezberdinen arteko zubiak eraiki behar dira, Aisa Harrera-ikastaroetan eta ikasmaterialetan gure txikian saiatu garen bezala, kultura ezberdinetatik datozenei nola bizi garen ezagutaraziz eta gure kulturara hurbilduz. Guk ere, badugu beraingandik zer ikasi, eta etorkizuneko euskal gizarteak ere bai. Euskal kultura aberatsagoa izango da etorkinek esker, gure arteko zubiak errespetuz eraikitzea lortzen badugu.

Begoña Martinez

HABEko Ikasmaterialetan Ataleko arduraduna

Euskal abizenen inguruko kontu batzuk

Abizenen gaia arrakasta handikoa da euskaldunen artean. Honen isla dira *Euskal abizenak* edo *Apellidos vascos* izenburuean edozein liburudendatan ditugun aleak. Euskal deiturekin lotutako liburuak hamar bat edo izanen ditugu, gehienak gaztelaniaz idatzita.

Hurrengo lerroetan ez gara arituko abizenen etimologiaz edo jatorriaz modu serio eta zientifikoan. Gure asmoa bestelakoa da. Gure abizenen inguruan eraiki diren hainbat mito eta iritzi orrialde hauetara ekartzen saiatuko gara, eta neurri batean argitzen horietan zer den egia eta zer gezurra.

GURE ABIZENAK EZ DIRA BETI ABIZENAK IZAN

Ziurrenik gure izen eta bi abizenen sistema betikoa eta uni-bertsala irudituko zaigu; baina, egia esan, aski berria eta mugatua da. Ikus dezagun, labur, gure abizenen erabileraren historia.

XV. mendera arte abizenik ez

Horrela da, Erdi Aroan seme-alabek ez zuten hartzen gurasoen abizena gaur egiten dugun moduan. Hots, *Peru Lopitz Gaskueko*-ren semea ez zen *Lope Lopitz*, *Lope Peritz*, baizik. Hortaz, abizena birsortu egiten zen belaunaldi bakoitzean aitaren izenean oinarrituz eta *-i(t)z* edo *-e(t)z* atzizkien bitartez, eta jatorri geografikoa ere adieraziz. Beraz, Erdi Aroan, oro har, pertsona baten izena bere argazkia izaten zen: *Peru Lopitz Gaskueko*= Peru, Loperen semea eta Gaskuen bizi dena.

XV. mendean, berriz, gaurkoa bezalako jokamoldea nagusituz joanen da. Euskal familia askok aukera eginen dute: batzuek *Lopez* gisakoak hartuz, eta besteek *Gaskue* bezalakoak hautatuz. Garai honetatik aurrera gure arbasoek abizen bakarrarekin aski izanen dute, eta deitura hori seme-alabei emanen zaie aurrerantzean. Ondorioz, *Maria Lopitz* edo *Maria Gaskue* jada ez dira izanen ez Loperen alaba, ez Gaskue herrikoa ere.

Gainera, berezko bilakabide horrek legezko indarra hartu zuen 1545. urtean, Trentoko kontzilioa zela eta. Han erabaki baitzen kristandadeko haur guztiek santu baten izena hartuko zutela (bertako hizkuntza ofizialaren arabera idatzia, gurean frantsesa eta gaztelania) eta aitaren abizena. Hori dela eta, gaurko abizen askok momentu horretako argazki zehatz horretan dute jatorria.

Baina prozesua ez zen bete erabat Euskal Herrian, eta oraindik XVIII. mendean ere, herri txikietan batez ere, jendeak bazituen izen-deitura batzuk elizako paperetan, eta beste izen-abizen batzuk bizitza publikoan: bere izen propioa eta sortetxearen izena. Eta gaur egun ere herri askotan etxe izenarekin ezagutzen dira pertsonak, eta abizen ofiziala, berriz, inork ez du erabiltzen. Hori bai, gazteen artean erabileraren mota hau betirako galtzen ari da.

Hegoaldean eta Iparraldean erabilera diferenteak

1870. urtean beste argazki berezi bat egin zitzaion gure abizenei. Orduan erabaki baitzen Espainian Registro Civilaren sorrera, eta espainolek izenaren atzetik bi abizen erakutsi beharko genituela handik aurrera: lehenengoa aitarena eta

bigarrena amarena. Data hori baino lehen, Europako herri gehienetan bezala, abizen bakarra erabiltzen zen. Eta 1545ean ez bezala, urte hartan Trentoko erabakiak Euskal Herri osoa harrapatu baitzuen, oraingoan Hegoaldea bakarrik sartzen da arauaren barruan. Ondorioz, franko desberdinak ditugu abizen kontuak hegoaldekoek eta iparraldekoek.

Katalunian ere arazo bera dute, eta han batzuek bigarren abizena kentzea proposatzen dute, azken finean, bi abizenen erabilera oso espainola delako

eta Europako ohituretatik desberdina.

“Garai bateko euskal izenak eta goitzenak ez dira erabiltzen abizen moduan: kendu egin zizkiguten”

EUSKAL ABIZENA ETA APELLIDO VASCO

Zalantzarik gabe, etimologikoki behintzat, euskal abizena euskaratik datorren abizena da. Baina *apellido vasco* zer den zehaztea jada ez da hain erraza. Askorentzat euskararekiko lotura ezinbestekoa da, baina aitortu beharra dago gure zazpi

probintzietan euskara ez dela hizkuntza bakarra, ezta hizkuntza nagusia ere. Hori dela eta, atea gehixeago ireki beharko genuke eta utzi sartzen gure herrian sortu diren abizen guztiak, berdin duela zein den jatorrizko hizkuntza. Horrela *Tolosa, Azagra, Monreal, Alegría, Villabona, Salvatierra...* abizenak sartuko genituzke. Gure herria konplexua da, eta hori gure abizenetan ere islatzen da.

ABIZENAK EUSKALDUNTZEA: GRAFIA ETA ITZULPENA

Aipatu berria dugu zaila dela mugatzea batzuetan non hasten diren eta non bukatzen diren euskal abizenak. Are zailagoa izanen da noizbait abizenen itzulpena ahalbidetzen bada. Orain, euskal deiturak euskal grafiaz eman daitezke, oso prozesu erraza eta simplea burutu ondoren. Baina itzulpenek, oraingoz, ez dute Euskaltzaindiaren babesa.

Egia esateko, aitortu behar da historian beste norabidean hainbat kasu dokumentatzen direla: *Nagore > Noguera, Jauregui de Azparren > Palacios de Azparren, Juanes Dorreco > Joanes de la Torre, Hirigoyen > Hauteville, Larrea > Lalanne, Inchausti > Nocedal, Sagasti > Manzanares...*

Erdal abizenak itzultzeari buruz Euskaltzaindiak espresuki dio ez dagokiola deiturak itzultzea. Baina kasu batzuetan parte hartze zuzena izatea pentsatzen ari dira. Esate baterako, izendapen elebiduna duen herri baten izenean oinarria duten abizenekin: *Villanueva-Hiriberri...* eta berdin-berdin *Ochandiano / Otxandio* bezalako kasuetan. Jakina, euskaldunek izen erdalduna hautatzeko prozesua ez da izan erabat libre, eta beste aukerarik ez zutela izan esan daiteke. Hots, kalean *Otxandio* deitzen zutena, idatziz automatikoki *Ochandiano* agertzen zen. Gerora begira, idatzizko izena erabat nagusituko da eta ahozkoa, berriz, betirako galduko zaigu gehienetan.

GURE ABIZENEN AGERIAN UZTEN DITUZTEN GABEZIAK

Sabino Aranak, euskal abizenen gainean ari zela, esaten zuen abizenak geure burua hobeki ezagutzeko oso baliotsuak zirela. Eta horixe ikusiko dugu oraingoz.

Izendegi aberatsa, baina

Goraipatua izan da euskal abizenek duten aberastasuna. Datua hau da: gure txikian 40.000 abizen sortzeko gauza izan gara. Txinatarrek, berriz, bere handian, 23.000 sortu omen dituzte bakarrik. Agian datu honek frogatzen lezake euskaldunen sormen bukaezina, baina baliteke beste azalpen bat izatea. Hots, herri desitxuratu baten irudia izatea, hainbat administrazio desberdinetan banatua dagoen herriarena. Ziurrenik txinatarrek zur

eta lur geratuko lirateke gure aberastasunaren atzean hau bezalako egoera ezagutuko balute: *Etxeberria, Etxeberri, Etxaberrri, Etxabarría, Etxabarri, Etxebarri, Etxebarría, Echeverría, Echeverri, Echeberria, Echavarría, Echávarri, Chávarri, Etcheverry, Etcheberri, Jaberrri, Javier...* Anabasa honen aurrean txinatarren harridura ikustekoa izanen litzateke. Azken finean, egoera honek argi eta garbi erakusten du euskararen herria herri antolatu gabea izan dela, hizkuntzari dagokionez behintzat. Ez dugu, egia esan, abizenen beharrik hau jakiteko, baina ongi dago konturatzea nola gure abizenen ageriko aberastasunak salatzen dituen barren-barrengo gabeziak.

Izendegi moztua

Aberatsak bai, baina asko ere galdu zaizkigu, edo kendu dizkigute nahiago bada. Edozein hizkuntzatan ohikoak dira pertsona izenak abizen bezala erabiliak: *Mateo, Alonso, Miguel...* Euskarak ere izan zuen bere izendegi propioa, bere-berekoa (*Aita, Oneka, Eneko...*) edo latinetik euskaratua (*Azeari, Baladi, Bazkoare, Bikendi, Domiku...*). Bada, horietako ia batere ez da gaur abizena.

Zergatik? Hain zuzen ere, XVI. mendetik hona bakarrik frantsesezko eta gaztelaniazko izenak zilegi izan direlako, eta gainera idatziz automatikoki itzultzen zirelako euskaldunek erabiltzen zituzten izenak. Eta gauza bera esan dugu goitizenekin, hain aberatsak Erdi Aroan eta ia erabat desagertuak gaur egungo gure abizenetan. Hona hemen Erdi Aroko batzuk: *Garcia Bizinaia, Miquel Argala, Andregoto Bizarra, Jaun Orti Sudurra, Domenca Beguyurdina, Orti Zalduna, Garsia Artzaia, Semero Alcate, Sancho Erregue, Garcia Unaia...* Zenbat lagun ezagutzen dituzue abizen

horiekin? Zenbat, berriz, *Delgado, Caballero, Pastor, Alcalde, Rey, Vaquero...*?

-ez baztertua

Beste batzuetan guk geuk laburtzen dugu gure abizendegia aurreiritziak eta gure historia ongi ez ezagutzeagatik. Hala da, eta nekez onartuko dugu *Lopez* bezalako izenak euskaldunak direnik. Baina gure harridurarako aitortu behar dugu, baietz, arunt euskaldunak izan daitezkeela nahiz eta ez izan bakarrik hemengoak. Fenomenoa behar baino gehiago laburtuz esan daiteke Galiziatik hasi eta Aragoi bitartean, Euskal Herria barne, *-iz, -ez* atzizkia sortu zela latinarren genitibotik abiatuta eta herrialde bakoitzean hitz egiten zen hizkuntzaren arabera. Kontua da emaitza oso antzekoa izan zela leku guztietan, eta, gainera, geroko Gaztela eta gaztelaniaren eraginez hango emaitza dela gehien zabaldu dena, besteen kaltetan. Nafarroan frogatua dago berezko forma *-i(t)z* izan zela: *Lopitz...*, baina baita *-e(t)z* ere. Izen hauen euskalduntasuna oraindik garbi ikusten da *Alvarez de Eulate, Ortiz de Zarate* edo *Diez de Ulzurrun* bezalako abizenetan. Beraz, Gaztelatik etorriak izan

Zuzenketaren gaineko jardunaldiak

Itzulpengintzaz arduratu izan gara, baina zuzenketa alde batera utzita egon den kontua izan da; itzulpenen zuzenketa-lana askotan ez da aipatu ere egiten, lan ikusezinen artean ikusezinenena da. Zuzentzaileen lana ondo eginez gero ez da ikusten, baina gaizki eginez gero, bai.

Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpreteen Elkarteak (EIZIE) eta HAEE-IVAPeko Itzultzaile Zerbitzu Ofizialak (IZO), elkarlanean, zuzenketaren gaineko jardunaldiak antolatu zituzten, joan den maiatzaren 5etik 7ra bitartean. Jardunaldiak Eibarren izatekoak ziren hasiera batean, baina espero baino askoz ere jende gehiagok eman zuen bertan parte hartzeko izena, 130 lagunek hain zuzen, eta azkenean Donostian egin ziren, Antiguako LUGARITZ Kultur Etxean. Han azaldukoen laburpena egiten saiatuko gara ondorengo lerroetan.

Zuzenketa lanetan aritzen direnak izan ziren hizlariak, baina ez itzulpenen zuzenketaz arduratzen direnak bakarrik, testuaren hasierako aipamenenak hala pentsarazten badu ere. Beste hizkuntza batetik euskarara **itzulitako testuen zuzenketan jarduten duten zuzentzaileez gain, jatorriz euskaraz idazten diren testuen zuzenketan aritzen direnek ere hartu zuten parte jardunaldietan.**

Zuzentzen diren testuen artean aipatu ziren itzultzaileek itzulitako administrazio-testuak edo filosofiako liburuak, eta baita ere, idazleek egindako nobelak edo EITBrako telesailak. Itzulpenaren eta sorkuntzaren artean bada erdibideko zerbait ere: adibidez, kazetariak idatzitako berriak edo unibertsitateko irakasleek aldizkari zientifiko baterako idatzitako ikerlanak, edo administrazio langile batek egindako txostenak, euskaraz sortuak izan daitezke, baina gaztelaniako iturriak erabilia, eta horrelakoetan, egokitzapena edo itzulpen implizitua egin dela esan daiteke, euskaraz sortu arren gaztelaniazko iturrietara jo behar izan delako. Itzulpena daramaten egokitzapen-lanak dira, baita ere, eskoletako testu-liburuak eta jakintzako alor guztiak jorratzen dituzten hiztegi entziklopedikoak.

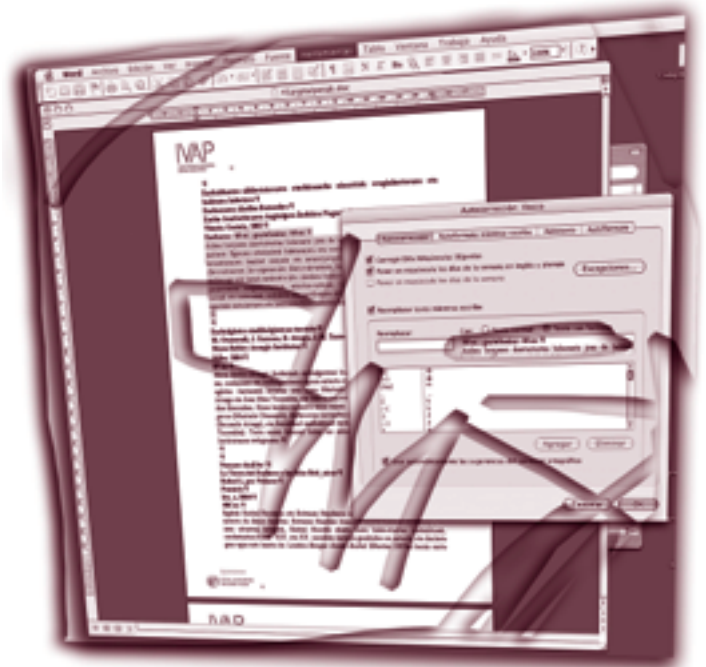
Azaldu ziren kasu guztiak hizkuntzaren zuzenketaz arduratzen diren zuzentzaileak ziren; itzultzaileen, administrazio langileen, kazetariaren, idazleen, eta aktoreen zuzenketa-lana egiten dute. Testu idatzien zuzenketa jorratu zen batik bat, baina ahozkoak, edo hobeto esanda, ahoz esateko idazten diren testuak ere baziren, hala nola, ETBrako egiten diren telesailak.

Zuzentzaileen arazo nagusiak

Lana presaka egin beharra izaten da askotan zuzentzailearen oztopo nagusia. Epeak bete egin behar dira eta erabakiak hartzeko denbora urria izaten da askotan. Hemen, hala ere, alde handiak egon ziren zuzentzaile batzuetatik besteetara. Administrazioan eta prentsan dena zuzentzeko denborarik izaten ez dutenez, garrantzitsua baino ez dute zuzentzen. Argialetxeetan, ordea, ia kasu guztietan saiatzen dira guztienez bizpahiru zuzenketa egiten eta hiztegi entziklopedikoaren kasuan batez beste hamahiru zuzenketa egin zituztela aipatu zuten.

Testuen kalitatea eskasa izaten da batzuetan; zuzentzaileak interpretatu egin behar du testuaren egileak zer esan nahi izan duen eta argiago jarri. Zuzendu beharreko testua itzulpena bada, zuzentzaileak

“Ez da nahikoa testua gramatikaren aldetik zuzena izatea; testuak komunikatiboak izan behar du”

rentzat, hainbatetan, errazagoa izan daiteke itzulitako testua zuzentzea baino hutsetik hasi eta itzulpena berriz egitea. Itzulpenen kasuan **kalitate eskasekoak izan daitezke, baita ere, jatorrizko testuak**, itzultzaileari itzultzeko heltzen zaizkion testuak alegia, eta horrelakoetan jatorrizko testuaren gain egin behar da lehen zuzenketa. Batzuetan egilearengana jo behar izaten da jatorrizko testua argitzeko, edo bestela, egilea ezezaguna bada, aditu batengana. Testu paraleloak ere, beste hizkuntza batzuetara egindako itzulpenak baldin baditugu (Europako Batasuneko erakundeetako testuak), lagungarriak izan daitezke edukia ulertzeko.

Gehiegi zuzendu nahiak eragindako akatsak edo **hiperzuzenketak**: adibidez, lehen *bere* eta *bat* gehiegi erabiltzen genituen; erabili behar ez zirenean ere erabili egiten genituela azaldu ziguten, baina ez ditugu gauzak ondo ulertu, eta orain beharrezkoak direnean ere ez ditugu erabiltzen. Mutur batetik bestera joan gara.

Ondorioak

Testu-mota eta egile-mota ugari bildu ziren jardunaldietan eta arazoak ez ziren berberak guztientzat, baina gauza batzuetan batzetozen hizlari guztiak edo ia guztiak.

Ia denek adierazi zuten hasiera batean gramatika-akatsak, eta testu idatzien kasuan, akats ortografikoak eta tipografikoak zuzentzen zituztela, batik bat. Gaur egun hori oinarrizkotzat jotzen da, zuzenketa-motarik errazena ere bada, baina ez da nahikoa. Hortik gorako zuzenketa egin behar da. **Ez da nahikoa testua gramatikaren aldetik zuzena izatea; testuak komunikatiboa izan behar du.** Testuak egokia izan behar du, eta testu egokia lehenengo irakurraldian ulertzen dena da. Garrantzitsua da, halaber, hartzailea nor izango den kontuan hartzea.

Denak bat datoz esatean **zuzentzailearen lana asko erraztu dela azken urteotan**. Eta asko erraztu da Euskaltzaindia arauak eta hiztegi arau-emalea argitaratzen hasi zelako 1995ean, lexikoa eta terminologia zuzentzeko hiztegi eta entziklopedia gehiago daudelako, Euskalterm (internet bidez kontsulta daitekeen datu-base terminologikoa) ere badagoelako. Eta nabarmendu behar da, baita ere, joskerari eta estiloari buruz azken urteotan

argitaratu diren liburuak eta artikulak oso lagungarriak izan direla hainbat arazo (erlatibozko esaldiak, erakusleak...) konpontzeko.

Zuzenketa elkarlana da: batez besteko maila komunikatiboa hobetu egin da azken urteotan eta hori auzolana da. Zuzenketak komentatu egin behar dira. Zuzenketa didaktikoa egin behar da. Zuzenketak planteatzen duen arazoa, zuzentzaileak zer eta noraino zuzendu behar duen, zenbateraino sartu behar duen eskua da. Gauza batzuk besterik gabe zuzentzekoak dira, hau da, akats ortografikoak, gramatikako hutsak, gorago aipatu ziren oinarrizko akatsak alegia. Baina beste batzuk ez. Bereizi egin behar dira zuzenketak eta proposamenak, eta egilearekin komentatu. Itzultzailearekin harreman gutxi izan zituzten zuzentzaileen kasuak ere baziren, baina horiek ere, itzultzailearekin harremanak izan beharko liriatekeela zioten.

Zuzenketak aurrelana eskatzen du. Oso garrantzitsua, batez ere, ondorengo zuzenketarik egiteko denborarik ez dagoenean. Adibidez, telesail batean oso garrantzitsua da hizkuntza-irizpideak elkarrizketak idazten hasi aurretik finkatuak egotea eta, nolana ere, zuzentzaileak aktorearekin egin behar duen lana, platoan grabatzen hasi aurretik egin behar du, grabaketaren momentuan jende asko egoten baita platoan lanean eta denbora mugatua izaten baita. Prentsan berri batzuk kazetariak idatzi orduko inprentara joaten dira eta ez du zuzentzailearen eskutik pasatzeko denborarik ematen. Itzultzaileen eta kazetarien kasuan aipatu zen zuzentzaileak ez lukeela akats ortografikoak eta gramatikalak zuzentzen denborarik galdu behar, itzultzaileek eta kazetariak oinarrizko akatsik gabe idazteko gai izan behar luketela, eta oinarrizko mailatik aurrerako zuzenketa egin beharko lukeela zuzentzaileak. Zuzentzaileak ezin du behin eta berriz akats berberak zuzentzen ibili. Horretarako, akatsak antzeman eta egileei akatsen berri eman behar die. Aurretik esan behar die zein irizpideren arabera idatzi behar duten. Aurrelan horretarako lagungarriak izan dira lehenago ere aipatu ditugun Euskaltzaindiaren arauak, eta estilo eta joskeraren liburuak. Idazteko irizpide-liburu gehiago ere badira bidean.

Horrez gain, **oso lagungarria da zuzentzaile ortografiko automatikoa.** Aurrerantzean, teknologia berriek gero eta laguntza handiagoa emango dute aurrelana egiteko. Etorkizunean gramatika eta estilo zuzentzailea izango dugu ordenadoreetan. Eta, dagoeneko, badaude zuzenketak biltzen dituzten datu-baseak sortzeko, eta zuzenketa-prozesua jaso eta sailkatzeko aukerak.

Bertaratutako jendearen ustez, jardunaldiak interesgarriak izan ziren. Eta abiapuntu arrakastatsu honi segida emateko asmoa dute bai EIZIEK eta bai IZOK, lantaldeak edo mintegiak osatuz.

Maite Imaz
IZOk itzultzailea

Hiru zalantza: *izan ezik*, *-ok* plural hurbila eta siglen deklinabidea

Sei urte igaro dira IVAPek *Duda-muda* kontsulta zerbitzua (<http://www.ivap.org/eusk/dudamuda/dudamuda.htm>) abian jarri zuenetik eta, geroztik, makina bat *duda-muda* jaso izan ditu. Hona horietako batzuk:

■ Bi esaldi hauetatik zein da zuzena:

- A) Frantsesa izan ezik, beste hizkuntza horiek milioi bat hiztunetik behera dituzte
- B) Frantsesak izan ezik, beste hizkuntza horiek milioi bat hiztunetik behera dituzte.

Bietara ondo dago: hala *frantsesa* nola *frantsesak*. Euskaltzaindiak hauxe du arautua (111. araua):

“*Izan ezik*-en ezkerrean doan sintagma dagokion kasu marka hartu ohi du: *herri horretan izan ezik*, *zuri izan ezik*, *igandeetan izan ezik*. Salbuespena, batzuetan, ergatiboarekin egiten dela dirudi, behin baino gehiagotan aurkitzen baita absolutiboan *izan ezik*-en aurreko sintagma, nahiz ondokoa ergatiboan joan:

Bera izan ezik, ezin zuan **iñork** hitz egin... (Oskillaso).
Orixe egingo eban **zu** izan ezik beste **edozeiñek** (Tx. Agirre).

Hortaz, ergatiboaren kasuan zilegi da absolutibo kasua erabiltzea”.

■ Zuzenak iruditzen zaizkizue hirurak?

Haiek besterik uste badute ere, ...

- a) *gu/geu* gara ALTEⁿ gaudenok
- b) *gu/geu* gara ALTEⁿ gaudenak
- c) *gu/geu* gara ALTEⁿ daudenak

Lehendabiziko esaldia (a) ez da zuzena; gainerako biak (b, c), ordea, bai. Plural hurbilaz honako hau esan du Euskaltzaindiaren Gramatika batzordeak:

“Ez da zuzena plural hurbila erabiltzea predikatu osagarrietan: **gu irakasleok gara* / **gu gara irakasleok*”.

Beraz, **gu gara ALTEⁿ gaudenok* esaldia ez da zuzena.

Bestaldetik, *gu... daudenak* bezalakoak zuzentzat jotzen ditu Gramatika batzordeak, eta hauxe gaineratzen du: “Estilo eta gustu kontuek erabakiko dute unean-unean horietako zein erabili”.

Horrenbestez, *gu gara ALTEⁿ daudenak* zuzena da.

■ Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia, hau da, EBPN sigla nola deklinatu behar da? EBPN-*k* esan du? EBPNek esan du? E.B.P.N.ak esan du?

Erantzuna: *EBPNk esan du*.

Sigla nola ahoskatu, horrela deklinatzen da: *BBKrekin*, hau da, *be-be-ka*-rekin.

Siglak letra larriz idazten dira eta euskaraz ez dute punturik hartzen, ez letren artean, ez bukaeran: *AEK*, *HABE*, *HAEE*, *ELA*, *LAB*...

Ez da marrarik jarri ohi, baina *-k* letrarekin amaitzen diren siglak (*AEK*, *BBK*...) hasieran *-k* duen kasu marka batekin lotzean (*nork*, *nongo*...), marra hartzen dute:

AEK-k, *BBK-ko*...

Testu osoa larriz idatzita badago, atzizkia ere larriz idazten da eta marra erabiltzen da sigla bereizteko:

ALAIN LAMASSOURE UMP-KO ZERRENDA BURUA.

Bestalde, ezin aipatu gabe utzi siglen lexikalizazioa. Hau da, sigla batzuk, erabiliaren erabiliz, arrunt bilakatzen dira, eta, ondorioz, sigla izatetik hitz arrunta izatera jotzen dute. Bilakaera horren aztarna bat artikulua hartzea izaten da. Horren adibide argia da BEZ (Balio Erantsiaren gaineko Zerga), ahoz sarritan hartzen baitu artikulua:

BEZa sartuta al dago?

Bilakaera horren beste urrats bat idazkera aldatzea da: letra larriz barik, letra xehez idaztera pasatzen dira batzuk.

Laserra kaltegarria da begietarako [gogoratu *laser* hitza jatorriz sigla zela].

Haren laguna hiesak jota hil zen duela gutxi.

HAEEko Administrazio Hizkeraren Atala

Pilarmonika

Elkarrekin ateratzen hasi berritan kontatu zion mutilak neskari Pilarmonikaren txistea. Bete-betea asmatu zuen mutilak, eta biek gogoz egin zuten barre. Ezagunen batek ikusteko lotsak, elkarri zer kontatu asmatu ezinik ibiltzen ziren garaiak ziren haiek. Mutilla, txistea kontatzera zihoala esan gabe hasi zen hizketan, kontu hura bere amari gertatua balitz bezala: haur jaio berriari izena jarri behar eta, aitak Monika jarri nahi eta amak Pilar. Bakoitzak bereari eutsi zion eta, azkenean, Pilar-Monika deitu zioten umeari.

Administrazioko langileek euskara ikasteko egin zen ikastaro batean ezagutu zuten elkar mutilak eta neskak. Biak urte gutxiren barrukoak ziren: mutilla, ikastaro hartan maisu lanak egiten zituena, neska baino pare bat urte zaharragoa zen. Hogeita bost urtez azpikoak biak. Gehienak beste erre-mediatorik ez zutelako joanak ziren ikastarora; ez, ordea, neska. Udako hiru hilabete baserri batean eman zituen aurreko urtean, artean euskaraz “bai” eta “ez” besterik ez zekienean. Ikastaro hartan puska handia kentzen zien gainontze-koei.

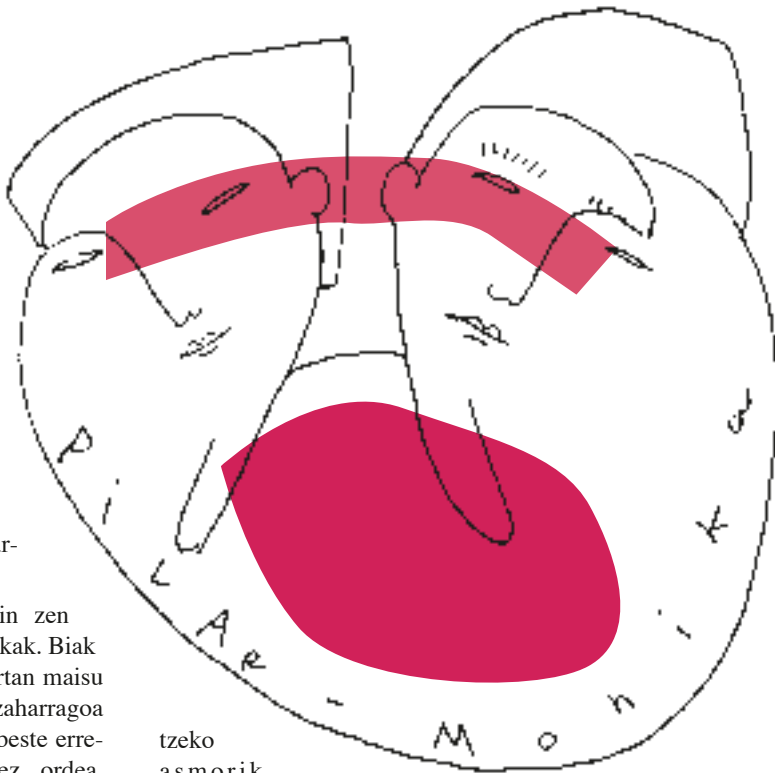
Nahigabe gertatu zen dena: euskararen kariñoa eta maisuarena batera etorri zitzaizkion neskari. Mutilak, gero eta arreta handiagoz hartzen zuen neska, bere esanak ahotik ateratzera-ko ikasten zituen eta hark. Astean hamar ordu eta barnetegi bat; bi hilabete pasatzerako, elkarrekin ateratzen ari ziren. Ikasturtea bukatzerako despedida antolatu zieten Adminis-trazioko lagunek, sagardotegian eta trikitilariekin, noski. Ezkontzea eta umea bidean jartzea etorri zen gero.

Izenarekin etorri zen aurreneko iskanbila serioa. Neska izan-go zela jakin zutenean, bakoitzak bost izen pentsatzea erabaki zuten: biba demokrazia! Mutilak bost izen aukeratu zituen (Paloma, Maria Angeles, Lourdes, Enara eta Edurne) eta neskak beste bost (Zuhaitz, Eguzki, Ilargi, Hodei eta Aberri).

Neskari, mutilak pentsatutakoak ez zitzaizkion gustatu: hainbeste euskara eta euskaltegi, zertarako eta erdal izenak jartzeko (azken biak, bost osatu behar zirelako jarri zituen eta). Mutilari, neskak pentsatutakoak oso folklorikoak irudituz zitzaizkion, ekologistak, “políticamente correcto”ak, baina nortasunik gabeak. Berdin-berdin balio zuten mutilentzat ere.

Hasierako erreakzioa txarra izan zen. Biena. Horregatik, elkarri hamar eguneko tregua eman zioten, eta bitartean hausnarketa egingo zutela erabaki zuten. Hausnarketa hari, ordea, aurretik egindako analisisa falta zitzaion. Batak bestearen argumentuak entzutea.

Zazpi egunean ez zuten izenen konturik aipatu, baina ez zen giro haien inguruan! “Non ibili zinen atzo gauean, zure zain egon nintzen!”. “Nora begira egon zara dieselari gasolina botatzeko?”. “Ez al duzu erditze-aurreko ikastaroetara etor-

tzeko
asmorik,
lotsagarri utzi be-
har al nauzu beste guztien aurrean?”.

Zortzigarren egunean, hitz egitea erabaki zuten. Horrela ez zegoen segitzerik:

–Erdal izenak direla? Aizu, politta, amaren eta amonaren izenak dira horiek! Zu haiek baino euskaldunagoa al zara ba?

–Ara! Eusko-labela al dauka ba zuen familiak? Ni zer naiz zuretzat, bigarren mailakoa euskaldun berria naizelako?

–Ez, ez dut halakorik esan.

–Bai, esan duzu!

Isiltasuna.

–Ez zaitetz haserretu baina, zuk pentsatutako izenak, egokia-goak dira animalientzat: Zuhaitz, Eguzki... zein ziren besteak, Lanbro eta Urdintxo?

–Ez haserretzeko gainera. Bale. De puta madre.

Berriro isiltasuna egin zenean, bie txistea etorri zitzairen burura. Mutilak, bikote gazte batek handik hogeitaz urtera egin-go zukeen txistea imajinatu zuen: Pilarmonikarena, baina bukaera “Txori-Paloma” zuena. Neskak, mutilak txistea kontatu zion unea gogoratu zuen: eskuekin keinuak egiten, soinua jotzen ari balitz bezala, builaka “Pilar-Monika” esaten zuten bitartean.

Elkarri begiratu zioten, eta algaraka hasi ziren biak. Besarkada bat, musu batzuk, “barkatu, astapotroak ematen dugu” eta horrelakoak elkarri esan, eta gauzak lehengora bueltatu ziren. “Hainbeste inporta al zaigu ba izena, umea onik jaiotzea ez al da aski!”

Azkenean, biak konforme izan ziren izena aukeratzeko garaian: Pilar-Monika jarri zioten.

Xabier Etxabe
Idazlea

Non dago eskola-porrotaren giltza?

Irakaskuntza pauso handiak ematen ari da urtez urte, ikasleari ahalik eta heziketarik onena emateko. Hori horrela izanik, pentsatzekoa da hezkuntza-sistemak ongi funtzionatzen duela, eta haur eta gazte horiekiko aurreikuspenak betetzen direla. Baina esperientziak erakutsi digu eskola-porrotak ez dela oraindik desagertu. Hainbat arrazoiengatik ikasle batzuek, une jakin batean, ez dituzte ezarritako helburuak betetzen; ez dituzte ikasgaiak gaintzen; eskolan errendimendua gutxitu egiten da, eta, sarritan, ikasketak uzteko erabakia hartzen dute. Eskola-porrotak zerk eragiten duen eta gaur egun zer konponbide duen galdetu diegu gaiarekin lotura duten sei pertsonari.

Josu Sierra Irakas-Sistema Ebalua- tu eta Ikertzeko (ISEI) erakundearen zuzendaria

Eskola-porrotak ala eskolaren porrotak? Eskola-porrotak ala zailtasunak dituzten ikasleak? Galdera hauek ez dira inoizkoak, eztabaida sakon baten adierazleak baizik. Badirudi, neurri batean, beti egongo dela eskola-porrotak. Alde batetik, Hezkuntza sistemak arau, prozedura eta exijentzia jakinak ditu; "iragazki" horietatik pasatzen ez diren ikasleak eskola-porrotaren barruan sartzen dira. Ikasle batzuek arazo "psiko-fisiologiko-afektiboak" dituzte eta nekez lortuko dute hezkuntza sistemaren exijentziak gaintzea.

Horiez gain, bada beste ehuneko handi samar bat "eskolaren porrot" gisa har dezakeguna: inolako gabeziarik gabe datoren pertsona da, baina, hainbat arrazoiengatik, sistemaren exijentziak gaintzen ez dituena. Sistemak berak areagotu egin dezake porrotak, gehiengoarentzat bakarrik lan egiten badu.

Irtenbidea aniztasuna kudeatzean datza. Irakasleak ikasle guztien errendimenduari konprometitu beharko luke, egokitzapen kurrikularrak ezarri beharko lirake, atentzio pertsonalizatua garatu, eta erritmo eta motibazio desberdinak dituztenei aukerak eman.

Garbiñe Arrizabalaga Baikara Gurasoen Elkarte

Eskola-porrotak kontzeptu ambigua da, eta batzuetan, kontzeptu horren erabilpen interesatua egiten da. Interesatua, batez ere, faktore diskriminatzaile gisa eragiten dituen ondorioei dagokienez. Hortaz, eskola-porrotaren kontzeptua erabil dezakegu ikasleen eskolako emaitzei eta sistemaren emaitzei buruz hitz egiteko. Lehenengo kasuan bere adinerako eta gaitasunerako aurreikusita dauden helburuak betetzen ez dituzten ikasleei buruz ariko ginake. Bigarren kasuan, berriz, gizarteak berak ikasle guztientzat ezartzen dituen helburuei buruz ariko ginake. Bi kasuetan helburu horiek ez betetzeak ikaslea bazterte-arriskuan jartzen du.

Eskola-porrotaren eragileak asko izan daitezke: arazo pertsonalak, edo egitura, materiala eta metodoarekin lotutakoak... Eskola-porrotak zerk eragiten duen ikertzerakoan, gure ustez, ezinbestekoa da aztertzea eskola-porrotak gizarte-mailekin nola lotzen den. Irtenbideei dagokienez, aukera berdintasunerako bideak bultzatu behar dira. Eta, familiaren esparruan, gurasoei lagundu egin behar zaie, guraso-eskolen bidez, esaterako.

Luis Vallejo Haurrentzako eta nerabeentzako psikologoa. Psikolo- gia Klinikoa, Donostia

Eskola-porrotak eragiten duten zergatiak ugari diren arren, aipa ditzagun funtsezko hiru arlo. Lehenak pertsonen jaiotzatik dituzten urritasunekin du zerikusia: adimen-gaitasun baxua, garapen ebolutiboaren arazoak, irakurtzeko eta idazteko zailtasunak, arreta faltak eragindako desorekak...

Bigarrenik, kontuan izan behar dira motibazioa eta ikasketekin jarraitzeko interesa galarazten duten interferentziak: familiako arazoak dituzten ikasleak, zentrori ongi egokitzen ez direnak edo lagunekin arazoak dituztenak.

Azkenik, oinarritzakoa da ebaluazio goiztiarra egitea, bai gurasoek, bai irakasleek.

Prozesu horretan parte hartzen duten ikasle, guraso eta profesional guztien artean koordinazio ona egotea behar-beharrezkoa da. Ikasleari dagokionez, komenigarria da gabeziak konpontzeko programa bereziak abian jartzea: ikasketak-ohiturak, arreta-kontzentrazioa... Arazo psikologikoak daudenean arazo horien larritasuna baloratu behar da, eta horretarako bitartekotza-plangintza psiko-pedagogiko osagarria egin behar da.

Azaitz Gartzia **Ikaslea eta *Ikasle*** ***Abertzaleak*-eko kidea**

Nire heziketa-prozesua eskolan hasi nintzenezan eten zen. Beti esan izan da eskolak pertsona kritikoak, askeak, solidarioak... sortzeko behar duela izan. Baina

momentu honetan, hitz goxo horiek errealitatea mozorro dotorez janztea besterik ez dute egiten. Hasierako helburu horiek alde batera utzi, eta sistemak eskola erabiltzen du nahi eta behar dituen pertsona kontrolatuak sortzeko. Horregatik, esan dezakegu eskolak porrot galanta egin duela, ez baititu hasierako helburu horiek betetzen.

Eskola-porrotaren argazkirik garbiena eskola-eredutik bertatik atera daiteke. Egungo ereduak bitarteko ezberdinak ditu, batere aurrerakoiak eta pozgarriak ez direnak. Azterketa-sistema adibide garbientakoa izan daiteke; emandako eduki bat buruz ikastera behartzen gaituzte; gero, paper batean jarri, eta gaindituz gero, agur esateko. Erabiltzen den eredu pedagogikoa da beste adibide bat: ez du ez ilusiorik pizten, ezta parte hartzea bultzatzen ere. Badago gutxitan aipatzen den beste arazo bat: ikaslearen arazo pertsonal eta ekonomikoak, alegia. Askotan etxean lagundu behar du, ikasteko baldintza eskasak ditu...

Etengabe hitz egiten da ikasleonek hobe beharrez, baina sekula ez zaigu utzi parte hartzen antolaketa horretan. Guk hezkuntzaren partaide izateko eskubidea aldarrikatzen dugu.

Xabier Mendizabal **Donostiako Antigua-Luberri Bigarren Hezkuntzako Institutuko irakaslea**

Eskola-porrota faktore askoren eraginez sortzen da. Ikaslearen familiako egoerak garrantzi handia du garapenean. Bestalde, ez da ahaztu behar hezkuntza sistemaren funtzionamenduari ere badagokiola erantzukizunaren zati handi bat: baliabideen eskasia ikastetxeetan, irakasle kopuru mugatua edo hezkuntzarako laguntza zerbitzuak nahikoak ez izatea. Hala ere, azpimarratu behar da eskola-porrotaren arrazoi nagusia ez dela adimen kontua, motibazio kontua baizik. Ikerketek adierazten dute gabezia fisiko eta intelektualak metatzen joaten direla haurraren garapenean bi garaiotan bereziki: oinarrizko trebetasunen lorpenean (irakurri, idatzi edo kalkulatu) eta haurrak hamar urte dituenetik aurrera. Bi garai horietan arreta gehiago jarri behar da, zenbait ikasleren gabeziek lotura zuzena baitute gero derrigorrezko bigarren hezkuntzan izango dituzten eragozpenekin. Gurasoen egitekoa erabakigarria da: ikasten dutenarekin gozatzen erakutsi behar zaie, eta horretarako, beharrezkoa da pazientzia, umore sena, eta haiekin egoteko denbora hartzea. Oso gomendagarria da egiten dutenagatik interesa azaltzea eta amaitzen dutenean errepasatzen laguntzea. Horrela, haurrak bere buruarekin duen konfiantza indartuko da.

Ikastetxeen eta irakasleen egitekoari dagokionez, ikastetxeok hezkuntzaren etengabeko hobekuntza bermatuko duten antolaketa eta kudeaketa eredu eraginkorragoak behar ditugu. Horretarako, ikastetxearen eskuduntzak eta autonomia areagotu behar dira. Horrez gainera, beharrezkoa da irakasleak prestatzea eta eskoletan berriztatze didaktiko-pedagogikoa bultzatuko duen marko malgua arautzea.

Jose Luis Garcia Garrido **Madrileko UNEDeko** **Heziketa** **Konparatzaileko** **katedraduna**

Eskola-porrotaren sorburuak ugari izan daitezke: oso gutxitan da bakarra. Ikerketek behin eta berriz erakusten dute eragilerik garrantzitsuen familia bera dela. Familian bertan sumatuko dugu, beharbada, haurrak interesik ez duela jartzen eskola kontuetan, ikasketetan; sumatuko dugu, baita, ez duela irakurri nahi, ez duela ahaleginik egin nahi, motel samar dabilela... edo, alderantziz, gelditu ezinik dabilela... ikusiko dugu telebistan eta bideo-jokoetan denbora larregi ematen duela... Horiek denak ere eragileak dira eta familiak ez die garrantzirik ematen.

Bestalde, eskola aspergarria bada, gaizki planifikatuta badago, helburu oso sinpleak edo ikaslearen interesetatik oso urrun daudenak jartzen baditu, eta, gainera, irakaslea desmotibatzailea bada eta ikasle horiek banaka atenditzeko interesik ez badu, horrek guztiak ere eragina izan dezake ikasleengan.

Konponbideak bilatzeko sorburuetara jo behar da. Sorburu garrantzitsuenak eta ohikoenak eskolako esparrutik kanpo daude, eta horra zuzendu beharko genuke geure begirada lehenbizi. Eskola-politikaren oinarrizko arazoa da etxeko jokera behar bezala bideratzea eta sendotzea. Hori ziurtatzen ez bada, beste konponbide guztiak (gelako ikasle gutxiago, irakasle-ikaskuntza atsegina egin nahi izatea, ebaluazioak kentzea...) ez dira nahikoa izango.

Nerea Pikabea
Kazetaria

JAKINTZAREN KUDEAKETA

Gasteizko Udaltzaingoa egindako proba gisako esperientzia bat, kontakizunen teknikaz baliatuta

AURREKARIAK

Jakintzaren kudeaketari buruz esperientzia bat egiteko gogo sortu zen Gasteizko udalean, udaleko teknikari batzuek gai horren inguruko prestakuntza-ikastaro batean parte hartu eta gero. Kalitatearen Kudeaketarako Zerbitzuak, Funtzio Publikoko Sailaren pean dagoenak, laguntza tekniko eskatu zuen, jakintzaren kudeaketari buruz proba gisako esperientzia bat prestatu eta egiteko udal-erakundearen barruan. Eginkizun hori egiteko lau eskaintza jaso ziren, eta laurak aztertu eta baloratu ondoren, MIK S. Coop. izeneko enpresari esleitu zitzaion kontratua.

EGITASMOAREN HELBURUAK

- Udal-erakundearen barruan ikasketa-arlo berriei ekitea.
- Talde-lanean aritzea, eta, taldean, jakintza ez-adierazia (azaldu ohi ez dena edo jakintzat ematen dena) trukatu eta sortzea, ekinez ikasteko.
- Zerbitzua hobetzeari begira, taldekideen esperientziak eta jokabideak aztertu eta lantzea.

Hautatua izan zen enpresa horren laguntzarekin, esperientzia hori egiteko zerbitzurik egokienak zeintzuk izan zitezkeen aztertu genuen; zerbitzu horiek ezaugarri hauek behar zituzten eduki: zerbitzu horren zuzendaritzak parte hartu behar zuen; esperientzia gauzatuko zen lanpostuak nola-baiteko garrantzia eduki behar zuen, lanpostu-kopuruaren-gatik eta erakundearen barruan izan zezakeen eraginaren-gatik; eta esperientziaren ondorioak zuzen-zuzenean aplikatu ahal izatea zerbitzu horretan, epe ertainean.

Hautagai ziren zerbitzuen artean udaltzaingoa aukeratu genuen, ongi betetzen baitzituen irizpide horiek; gainera, kontuan hartu zen aurki, 2004ko bigarren seihilekoan, 69 agente berri direla hastekoak praktikaldiko funtzionario

gisa beren lanpostuetan, eta aukera ona zela proba gisako esperientzia hori agente berri horiekin ere egiteko.

Lehenbizi, Udaltzaingo Zerbitzuaren buruekin eta agintetalderekin jarri ginen harremanetan, egitasmoa azaldu eta oinarritzko definizio bat egin ahal izateko:

“Jakintza ez-adierazi hori polizia zaharrenek gazteagoei nola irakats diezaieketen eta irakaspen hori nola hobetu daitekeen aztertzea.”

Elkarren artean partekatutako jakintza da berrikuntzaren oinarria, eta erakunde batek, berritzailea izan nahi badu, gune bat eskaini behar du jakintza hori elkarrekin partekatzeko. Alde horretatik, garrantzitsua da erakundeak zer dakien ikustea, eta horretarako erakunde horretako kideengana jotzea. Bada, hitz, zenbaki eta datuen bidez adierazten den jakintzaz gain, jakintza adieraziaz gain, beste jakintza mota bat, ez-adierazia, ikusezina, pertsonen baitakoa, komunikatzeko eta formalizatzeko gaitzagoa, ezin bereizteko moduan pertsonari eta haren sinismen eta baloreen sistemari itsatsia sarri.

Jakintza ez-adierazi hori, askotan, zokoratuta edukitzen dugu gure erakundeetan; ez da jakintza formala, teknikoa izan daiteke edo ez, eta “egiten jakitea” deitu ahal diogu.

...Langileek duten jakintzatik abiatu behar dugu produktibitatea, kalitatea eta eginkizunen betetzea hobetzeko...” Produktibitatea gehitzeko etengabe ikasi behar da. Gaitzak ekarri ohi duen onurarik handiena ez da gauza berriak ikastea, lehendik ondo egiten duguna hobeto egitea baizik. Eta irakasten dugunean, gehiago ikasi ohi dugu. Ikasitakoa erakusten duenak, are eta gehiago ikasten jarraitzen du. (Meter F. Drucker)

GARAPENA

Hamasei poliziarekin talde bat eratu genuen, aldagai hauek kontuan hartuta: zahar eta gazteak, (lanean gehienez ere bi urte zeramatzen gazteak), hierarkia-maila ezberdinak eta lan-arlo ezberdinak nahastea. Nork bere borondatez parte hartu behar zuen. Zortzi lan-saio egin genituen. Lehenbizi (egitasmoa aurkeztea eta agintedunei parte harraraztea) eta azkena (ondorioak aurkeztea eta etorkizunari begira iragarpenak egitea) udaltzaingoaren aginte-taldearekin batera egin genituen. Gainerako sei saioetan polizia berrien eta zaharren taldearekin egin genuen lan, eta hemezortzi ordu eman genituen guztira. 2003ko abendutik 2004ko otsailera bitartean egin ziren saioak.

Agintedunen zein parte-hartzaileen iritziak oinarritzat hartuta, polizia-lan ona egiterakoan arrakasta ekar dezaketen

faktoreak zeintzuk diren asmatzen saiatu ginen, polizia “ona” zer den zehazten, eta horrek guztiak Udalak herritarren aurrean ematen duen irudiari nola eragiten dion aztertzen. Orobat, udaltzaingoak zer-nolako egoerei aurre egin behar izaten dien aztertu genuen, eta tipologia gisako bat ezartzen saiatu, hartara jakintza banakoengandik barruko egituretara erraz igaroarazi ahal izateko.

Esperientzia osoaren funtsa, ordea, “kontakizunen teknika” izan zen; bizitako egoerak eta istorioak kontakizun datza teknika hau: zer gertatu zen; bakoitzak zer esan zuen; elkarrizketak; lan-egoera zehatz horren ingurunea birsortzea, oraintsukoa nahiz aspaldikoa izan. Egoera horietako batzuei erantzun egokia eman zitzairen, eta beste batzuei ez, eta kontuan hartu genuen hori; orobat, aintzat hartu genuen egoera horiei zegokien legediaren alderdia.

Teknika horren bidez irakats daitezke pertsonen artean jakintza ez-adierazi hori, horrela trukatzeko da bertatik bertara ikasten den jakintza hori. Hasieran kontakizuna idatzi egiten da, gidoi bat egiten da, eta, gero, ahoz azaltzen zaio taldeari.

Kontakizunak honelakoa behar zuen: a) Laburra, eta, nolabait, egoera zehatzak agertzen dituen, b) interesgarria eta jakin-mina eragiten duena, c) edozein udaltzainek ulertzeko modukoa, d) istorioa harrigarria, eta entzuleari egoera hobeto ulertzen lagunduko diona, e) hirugarren pertsona singularrean kontatu behar zen, f) kontatzerakoan, jantzi egin behar zen istorioa, ahots-doinuari eta modulazioari kasu eginez, g) ikus-entzunezkoak erabil behar ziren, taldearen aurrean azaldu behar zenean.

EBALUAZIOA

Parte hartu zutenek egindako balorazio batzuk bildu ditugu hemen: balorazioa, oro har : 7,75. Ikasketa-esperientzien zerrenda eginez gero, “kontakizunen” esperientzia hau bigarrena izan da, ikastaro tekniko zehatzen atzetik eta birziklatze-ikastaroen, lankideei egindako kontsulteren, akademien, tiro-praktiken eta gimnasiaren aurretik.

ONDORIOAK

Jakintzaren kudeaketa kontakizunen teknikaren bidez egiteko esperientzia beste ikasketa-esperientzia bat da, beste prestakuntza-jarduera ohiko batzuekin batera erabili ahal izateko modukoa.

- Jakintzaren funtsa pertsonak eurak dira, prozedurak, jardueraprotokoloak, datu-baseak eta horrelakoak baino areago... izan ere, jakintzaren zati handi bat jakintza ez-adierazia izaten da.
- Aldez aurretik ingurune bat prestatu behar da, parte hartzaileek konfiantza eta errespetua izan dezaten elkarren artean.

- Hauek guztiak dira nabarmendu beharrekoak: metodologiaren erraztasuna, parte hartzaileak zein aise eta berehala sartu diren dinamikara, kontakizunen “banku” informatizatua sortzeko aukera, arrakastaz nahiz huts egitez kudeatutako egoerei buruzkoa, hartara egoera-ereduen aurrean nola jokatu behar den ezarri ahal izateko, arketipoak sortzeko bidean.
- Jakintzaren funtsa pertsonak dira, eta erakundeak jakintza hori elkarren artean trukatzeko egokitasuna sustatu behar du, batez ere denbora eman behar du.

- Nabarmendu beharreko ezaugarri bat da zaharrenak aintzat hartzen direla era honetan, entzun egiten baitzaie euren esperientzia, leku bat eman eta baloratu.

- Proba gisako esperientzia hau boluntarioekin egin da, pozik parte hartu duten pertsonekin. Ekarpenean bidez are esperientzia aberatsagoa bihurtzea da erronka, lanbidean arituz ikasitakoa arraiki irakasteko ideia horri eutsita. Lana nork egiten duen, hark ezagutzen du hobekien.

- Jakintza da erabiliz gehitu eta hazi egiten den baliabide bakarra.

- Administrazioan era bateko eta besteko arloetan erantzukizuneko lanpostuetan gabiltzanok kasu gehiago egin behar diegu, gehiago entzun behar diegu, egunero lanean eta herritarrekin harremanetan dabiltzanei, haien ideiak, iritziak eta iradokizunak aintzat hartuz, eurek gauzatzen baitute etengabeko hobekuntza eta berrikuntza zerbitzu publikoetan.

- Esperientzia honen haritik, “prestatzaileen prestakuntzako” talde bat sortzea aztertzen ari dira udaltzaingoaren barruan, esperientzia honi eutsi eta, ahal dela, sustatze aldera.

Eskerrak eman nahi dizkiot Udaltzaingo Zerbitzuari, zer ikasi ugari eman didan esperientzia dibertigarri hau eurekin batera bizitzen utzi izanagatik.

Jesús Mª Imaz
Kalitatea Kudeatzeko Zerbitzuburua (Gasteizko Udala)

**“Langileek duten jakintzatik
abiatu behar dugu
produktibitatea,
kalitatea eta eginkizunen
betetzea hobetzeko”**

Euskalduntze-alfabetatzearen etorkizuneko oinarriak: eraginkortasuna eta kalitatea hobetzea

Euskararen Aholku Batzordea
Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia
Vitoria-Gasteiz, 2003
Euskaraz: 44 or.; gaztelaniaz: 44 or.

Azken bospasei ikasturteotan beherantz joan da helduen euskalduntze-alfabetatzearen jarduera. Egoerari irtenbideak bilatzearen eta euskalduntze-alfabetatzearen etorkizuna bermatzearen, hainbat irizpide eta neurri-proposamen plazaratu ditu *Euskararen Geroratzearen Jarraipenerako Batzorde-atalak*, datu zehatzetan oinarrituta. Bereziki ondorengo arlo hauek azaleratu ditu: ikasleen beharretara egokitutako irakas-kuntza; ikas-prozesuaren eraginkortasuna; aitorza-sistema; baliabide ekonomikoak, teknologia berriak eta materialak; erabilera; eta motibazioa eta sentsibilizazioa.

**Navarre shall be...
 La Tierra del Euskera y
 las Islas Británicas**

Rafael López Velasco
Pamiela
Iruña, 2004
486 or.

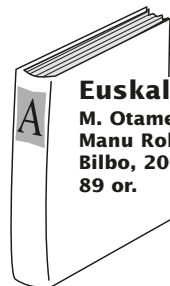
Egileak Euskal Herriaren eta Britainia Handiaren artean historian izan den harremana aztertu du liburu honetan: Britainia Handiko itsasontziek eta euskaldun itsaslapurrek izan zituzten liskarrak, Euskal Herritik abiatu ziren balea-ehiztari euskaldunak, merkataritza itunak... XIX. eta XX. mendeko historia garaikidea ere aztertu, eta ikerketa gaur egun arte luzatu du: London *Basque Society-Euskal Elkar-tea* 1997an berriz sortu arte. Udan, Londreseara joateko bazara, ez galdu *Basque-Society-Euskal Elkar-tea* bisitatze-ko aukera: Oxford House. Derbyshire Street-Bethnal Green. London E26HG.

**Nuevos géneros discursivos:
 los textos electrónicos**

Covadonga López, Arlette Séré
Biblioteca Nueva
Madrid, 2003
219 or.

Posta elektronikoa, eztabaida-guneak, hipertextuak, hiztegi elektronikoa... Internet sareak komunikatzeko estilo berriak zabaldu dizkigu, aldatu egin ditu informazioa elkar trukatzeko moduak. Gainera, sare bidezko komunikazioa gero eta indartsuagoa da: alde batetik, tokia kendu die beste diskurtso motei, eskutitzei esaterako; eta bestetik, ezaguerak transmititzeko diskurtsoak aldatu egin ditu: hiztegiak eta irakasteko sistemak, adibidez. Lan honetan aditu-talde batek genero berrien deskripzio sakon eta zehatza eskaintzen digu.

Euskalgintza sindikalgintzan txertatu

M. Otamendi, J. Sarasua, B. Atxaga, J. M. Torrealdai
Manu Robles-Arangiz Institutua
Bilbo, 2004
89 or.

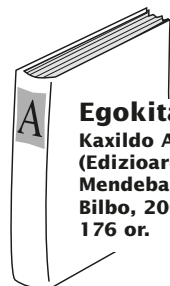
Manu Robles-Arangiz Institutuak euskalgintzari buruzko jardunaldiak antolatu zituen iaz, euskararen eta euskalgintzaren egoera aztertu eta etorkizunari buruzko hausnarketa egiteko. Jardunaldi horietan izan ziren Martxelo Otamendi, Jon Sarasua, Bernardo Atxaga eta Joan Mari Torrealdai, eta hain zuzen ere, lau lagun horien hitzaldiak biltzen dira liburuxkan. Hona hemen aurkeztu ziren saioak: *Euskarazko prentsaren egoera eta geroa* (Martxelo Otamendi), *Kulturaren zurrumbil-loan* (Jon Sarasua), *Euskara dela eta* (Bernardo Atxaga), eta *Intelektual mediatikoak hizkuntza politikaren aurka* (Joan Mari Torrealdai). Testu osoak Internet bidez ere eskura daitezke Manu Robles-Arangiz Institutuaren webgunean.

Udako Euskal Unibertsitatea euskal kulturgintzan

Hasierako urteak 1973-1984
Mikel Aizpuru
UEU
Bilbo, 2003
216 or.

Udako Euskal Unibertsitatea 1973ko udan sortu zuten, Donibane Lohitzunen. Azken hamarkadan eraldaketa ugari bizi izan ditu, eta horrek bere tokia bilatzeko premia areagotu du. Kezka hori izan zen 2002. urtean UEUk egindako II. Kongresuaren arrazoi nagusia, eta kezka horrek bultzaturik erabaki zuen UEUren Talde Eragileak UEUren Historia idatzi behar zela. Erabaki horren lehenengo emaitza da liburu hau. Liburuak bi helburu nagusi ditu: lehenengoa, UEUren izaeraren eta helburuen inguruan egindako hausnarketak plazaratzea; bigarrena, UEUren antolaketan egon diren gorabeheren berri ematea.

Egokitasuna hizkuntzaren erabileran

Kaxildo Alkorta, Eneko Barrutia
(Edizioaren arduradunak)
Mendebalde Kultura Alkartea
Bilbo, 2004
176 or.

Ez dugu ez, gai berria; baina, bai oraindik azterketa askoren premian dagoena. *Mendebalde Kultura Alkartea* beste urrats bat egin, eta, izen bereko jardunaldietan, hainbat aditu elkartu zituen maiatzaren 7an eta 8an: Iñaki Martínez de Luna, Pello Esnal, Asier Larrinaga, Juan Manuel Etxebarria, Patziku Perurena, Txillardegi, Loli Astoreka, Antton Irusta eta Jabier Kalzakorta. Orain, liburu honetan, aditu horien guztien hitzaldiak irakurtzeko parada dugu.

Lazarraga: arabar poeta zahar gaztea

Joan Perez Lazarraga XVI. mendeko arabar idazlearen uste-kabeko agerrerak euskal literaturaren ikuspegi berriak eskaini dizkigu. Orain arteko idazle zaharrak (Etxepare, Leizarraga, Axular...), oro har, iparraldekoak, helduak eta apaizak baziren, oraingoan agertu zaiguna, aldiz, hegoaldekoa dugu, arabarra, hain zuzen, Agurain ondokoa, gaur euskara galdua duen Larrea herrikoa, laikoa, nobleen leinukoa eta arras gaztea.

Hartzat ditugun datuen arabera 1550ean jaio zen, eta bere eskuizkribuan 1567ko data ageri denez, harrigarria bada ere, 17 urte besterik ez zituzkeen orrialde horiek prosaz eta bertsoz idatzi zitue-nean. Hori egiaztatzeko, gainera, bere poema batean berberak diosku ez zituela oraindik 20 urte: ... *erruki nauzu, neure ahaideak / zegaiti nax ni gaztea / oi, oraingaino ez nax ni heldu / bada hogeit urtean / eta barriz handiegi da / ezkonduaren kargea...* (1196-r, grafia eguneratua eskaintzen dugu). Ezkonduen eta ezkongabeen bizimoduaren alde onak eta txarrak erakusteko idatzi zuen poema honetan bezala, Lazarragak, gazteengan normala ohi denez, maite-gaiak atsegin zituen eta bertso asko idatzi zituen neska ezagunen inguruan. Alde horretatik, Etxepareren antzeko egoerak eta elkarrizketak eskaintzen dizkigu.

Lazarragaren poesia, egilearen urte gutxiengatik maiz oso umotua ez bada ere, iturrien aldetik erabat interesgarria da, herri jatorrizko koplen elementuekin batera (*Urtan eder harria/ ha[r]en gainean txoria. / Amorantian lekidanari* (= 'jakingo lidakeenari')/ *atera neio begiak* (= begiak atera niezazkioke') (1165-r), liburuetatik harturiko gai, istorio, esaera eta bertso-modu jasoagoak ere badarabiltza, garai hartako artzain-eleberrietan bezala, eta argi dago Jorge Montemayor-en *Diana* eleberri sonatua irakurria zuela.

Bere prosazko eta bertsozko lanetan zehar, antzinako idazle gehienek bezala, gaur perifrastiko hutsak diren aditz batzuen forma sintetiko harrigarriak agertzen dira, batzuk orain arte behin ere aurkitu gabeak: *zarriz* 'jar zaitez', *bentzu munduak* 'entzun beza munduak', *kalera nirteanean* 'irten nintze-nean', *naigara* 'igarotzen naiz', *dafinzu* 'ipintzen duzu', *difinzu* 'ipintzen dizu' adibidez. Bestalde, Lazarragari esker, garai hartan Araban *esan deusut* zein *esan dizut* esaten zela jakin dugu, gaur euskalki ezberdinetan banatuak izan arren, garai hartan, antza, sinonimo gisa erabiliak, erdarazko gaur-

ko *hubiera / hubiese* bezalatsu. Era berean, Barrundia-Sakanako korridore horri esker, mendebaldeko eta ekialdeko euskalkietako hitz asko elkarrekin bizi ziren, aberastasun handia lortuz.

Lazarraga gazteari hitzekin jolasean jardutea gustatzen zitzaien. Hortaz, neskei bertsoak egitean, ez zuen beti bere maitearen izena poeman garbi adierazten eta haren letrekin laburdurak eta izen zifratuak moldatzen zituen, kuriosoei nortaz ari zen hain erraz asma ez zezaten.

Bere liburuaren azken orrialdeetan izenak zifratzeko adibideak eskaintzen dizkigu. Berak zerabilen formula, funtsean, honetan datza: hitzen konsonanteak mantendu arren, bost bokalak, aldiz, bakoitzaren ordenari dagozkion zenbakien bidez ordezkatzun zituen. Honela a = 1, e = 2, i = 3, O = 4 eta u = 5, zenbaki bakoitzaren gainean azentu grafikoa ezarriz. Sistema erraza bezain praktikoa da, horren bidez edozein izen erabat desitxuraturik gelditzen delako: are gehiago 1, 2 eta 3 zenbakiak, orduko grafian i, r eta z letrak bezalaxe idazten zirela kontuan izanda.

Hona hemen adibide horietako batzuk: *lícirígí* (= Lazarraga bera, z-ren ordezk, orduko moduan ç-az idatzita), *ínt4n3í* (= Antonia); *mídfí2n1í* (= Madalena); *mír3í* (= Maria); *2ln1í* (= Elena); *mír3 p2r2z* (Mari Perez); *mírgír3t1í* (= Margarita).

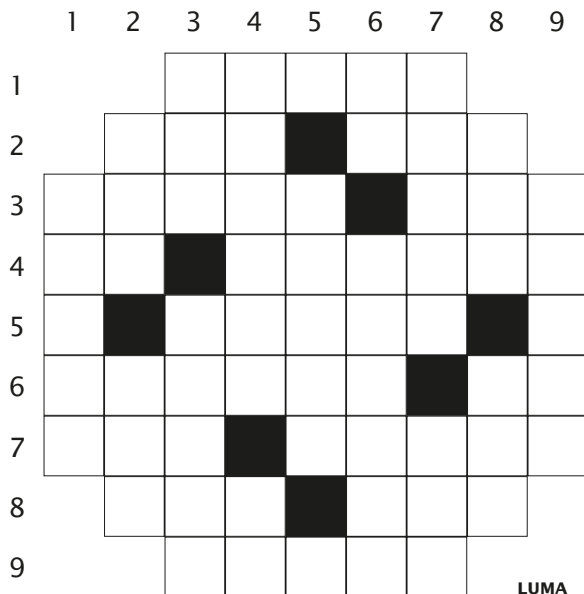
Uste izatekoa da denbora-pasa interesgarri hau orduko gazteek sarritan erabiliko zutela maite-jokotzat, zalantzarik gabe. Halere, urte batzuk geroago, hain inspiraturik ez zegoen diruzain erdaltzale batek kontsiderazio prosaiko hauek idatzi zituen umorez gure gaztearen koadernoaren lehen orrialdean, Larreko jaunaren bertso lanak eta moztortze-saioak behar bezala estimatu gabe: "*Digo yo, el tesorero mayor, que mas vale un doblón para mozas alcanzar que en su puerta cantar una muy dulce canción...*"

Orduan ere, bistan denez, batzuen eta besteen artean, kontrako ikuspuntuak ageri ziren andrazkoen maitasuna erakartzeko prozeduretan.

Obra osoa irakurtzeko: www.gipuzkoakultura.net/lazarraga

Xabier Kintana
Euskaltzaina

Hitz gurutzatuak

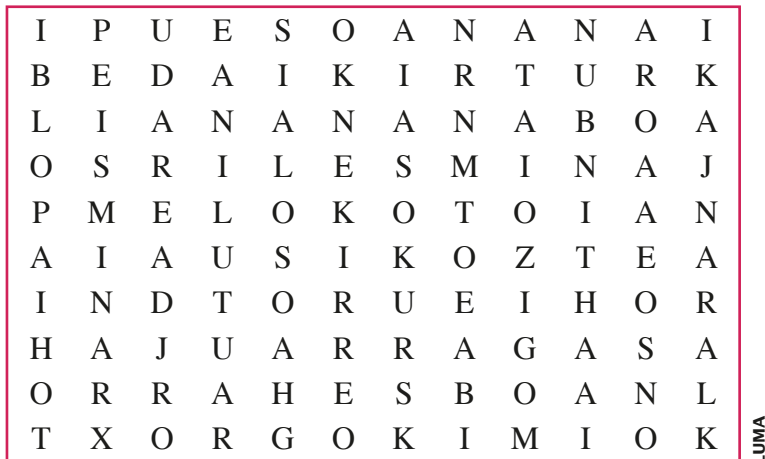
EZKER ESKUIN

1. Zuhaitz mota. 2. Gaixo. Emakume izena. 3. Euskal lurraldea. Oihu. 4. Musika nota. Dardarak. 5. Lehenengo bokala. Uhin. Bokala. 6. Partitu. 4. eta 14. hizkiak. 7. Jardun. Behi zaintzailea. 8. Burdinola. Bihi. 9. Mendiko atea.

GOITIK BEHERA

1. Emea gurasoekiko. 2. Modua. Garai, aldi. 3. Bizkaieraz, iratzea, garoa. Inbutua. 4. Hiritarra. Kanpo, landa. 5. Bokala. Hil, erail, akabatu. Bokala. 6. Kasik. Pluralean, itsas arraina. 7. Batrazio mota. Gabarra txikia. 8. Euskal sindikatua. Du, haiei. 9. Izana.

Letra zopa

Aurki itzazu letra zopa honetan zortzi fruituren izenak. Hitzak ezker eskuin, goitik behera eta diagonalean azalduko zaizkizu.

Euskararen inguruko zenbait telefono

- AEK: 94/424 17 10
- Argia: 943/37 15 45
- Berria: 943/30 40 30
- EIZIE: 943/27 71 11
- Euskal Herrian Euskaraz: 943/ 44 56 65
- Euskal Irrati Telebista (EITB): 94/ 603 10 00
- Euskal Kulturaren Erakundea: 00-335-59 93 25 25
- Euskaltzaindia: 94/415 81 55
- HABE: 943/02 26 00
- Helduen Euskalduntzerako Euskaltegia (HEI): 948/17 76 70-54
- Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea (IVAP): 945/01 76 00
- Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza: 945/01 81 10
- Ikas eta Ari (IKA): 945/28 89 22-44
- IRALE: 945/27 44 00
- Itzultzaile Zerbitzu Ofiziala (IZO): 945/01 76 56. FAX: 945/01 76 03
- Kultura Saila: 945/01 94 64
- NAPIko Euskaltegia: 848/42 33 19-51
- NAPIko Euskara eta Hizkuntz Komunitarioak Zerbitzua: 848/42 33 49-51
- Udal Euskaltegiak: 94/440 62 17 943/80 52 54
- UZEI: 943/47 33 77

Soluzioak

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin:
1. Izeta. 2. Ert. Ane. 3. Araba. Uru. 4. La. Ikarak. 5. A. Olatu. 6. Banatu. Dn. 7. Art. Unatu. 8. Ola. Ale. 9. Ataka.

Goitik behera:
1. Alaba. 2. Era. Aro. 3. Ira. Ontia. 4. Zibila. At. 5. E. Akatu. A. 6. Ia. Atunak. 7. Anuru. Ala. 8. ELA. Die. 9. Ukana.

Letra zopa

Sagarra, laranja, gerezia, arana, udarea, melokotia, anana, banana.